

Viena no visneparastākām grāmatām.
Iespiesta okupētajā Latvijā 1987. gadā.
Evas Mārtužas dzejoļi, – kas gan te neparasts?...
Īstenībā dzejoļus sacerējusi Bronislava Martuževa.
Kā tā?...
Atbilde priekšvārdā.
Dzejoļi krājumā.

BRONISLAVA MARTUŽEVA.
EVA MĀRTUŽA.

BRONISLAVA MARTUŽEVA

RAKSTĪTĀJA

© Bronislava Martuževa 1987

© Eraksti 2007

ISBN 9984-794-996-9

77 lpp. / ~ 0,48 MB

PRIEKŠVārds,

*kas izskaidro
dzejoļu krājuma "Rakstītāja" (un arī "Balta puķe ezerā")
noslēpumus.*

1975. gadā piecdesmitgadīgā Bronislava Martuževa pierunāja sava brālēna Pētera divdesmitgadīgo sievu Evu Mārtužu publicēt viņas dzejoļus ar Evas vārdu. Tiek nošauti divi zaķi: Bronislava atriebj savus izsūtījumā pavadītos gadus un nopelna labu honorāru. Bet Eva? Kāds tobrīd populārajai TV literatūras raidījumu veidotājam un vadītājam motīvs tik lielam riskam? Kāpēc 1993. gadā, kad iznāca enciklopēdija „Latviešu rakstniecība biogrāfijās” viens no tās vērtētājiem Gunārs Daija rakstīja: *“Interesi izraisa tik odioza persona kā Eva Mārtuža, kurai atvēlēts šķirklis ar norādi “RS b (1988)” — tā tad viņa vēl nav nolikusi biedra karti, ko saņēma par B. Mārtuževas dzejoļu publicēšanu ar savu vārdu...”*

Literatūrzinātniece Anita Rožkalne žurnālā „Karogs”(1993.g. Nr. 8) atbildēja: *„G. Daijam arī gribas moralizēt. (...) Arī V. Šekspīru vajadzētu no pasaules enciklopēdijām mest laukā, jo ir taču pierādījumi, ka viņš nav viņam piedēvēto darbu autors. Protams, protams Eva Mārtuža nav aktieris Viljams Šekspīrs, bet arī Bronislava Mārtuževa nav grāfs Retlends, tad jau jādala tas grēks uz pusēm un no vārdnīcas nav informēts, nu ko — gan jau! Literatūras vēsture ir joctīga norise. J. Jurevica darbi publicēti ar viņa sievas un meitas vārdiem, A. Čakam bijušas divas sievietes, kuru vārdi doti viņa dzejoļiem. Jā... Tā ir ar to vēsturi.”*

“Brīvā Latvija” Nr. 22(419) raksta: *„Ja rakstnieks savus darbus publicē ar segvārdu, tas nav neparasti, bet Latvijā atklājās gadījums, kad publicētiem darbiem bija ne tikai cits autora vārds, bet arī cita persona — autora lomas tēlotāja.*

Kad dzejniecei Bronislavai Mārtuževai bija liegts publicēties viņas “nepareizās biogrāfijas” dēļ, viņas darbus periodiskā un divās dzeju grāmatās publicēja Eva Mārtuža ar savu vārdu, uzņemoties arī dzejnieces lomu. Šo lomu viņa tēloja desmit gadus redakcijās, izdevniecībās, dzeju sarīkojumos, Rakstniekus savienībā, sēdēs un sanāksmēs. Dzeju krājums “Baltā puķe” iznāca 1981. gadā, Bronislava Mārtuževa un Eva Mārtuža šo gadiem glabāto noslēpumu atklāja 1989. gadā, par ko abas stāsta Mārai Zālītei žurnālā “Karogs” 1990. gadā. “Bez Evas Mārtužas manas dzejas neredzētu dienasgaismu,” paskaidro dzejniece.”

Mans prātiņš aiziet ganos Eva Mārtuža

Katram notikumam ir pagātne. Impulsi. Stimuli. Arī sadarbībai ar dzejnieci Bronislavu Martuževu atrodami daži pamudinājumi bērniībā.

Mans pirmais dzīves cenzors bija tēvs. Mācoties sestajā klasē, es ar viņu kā jau pārliecināts pionieris strīdējos līdz zilām ugunīm, stāstot, cik labā un pareizā padomju valstī mēs dzīvojam. Tēvs, būdams Latvijas laika skolnieks, mežabrālis un dažus gadus Jeņisejas HES-a būvnieks, mani lāga nesaprata. Redzēdams, ka viņa pārliecinātie teksti neiedarbojas uz manu samaitāto prātu, viņš ķērās pie radikālākiem līdzekļiem. Paķēris pie sienas piekārtu plato siksnu, uz kuras viņš katru rītu slīpēja bārdas nazi, viņš apaļīgajam augumam neraksturīgā veiklībā šāva man pa plecu, bet es mākslas vingrotājas vijībā strauji izlocījos un iespruku zem milzīgā ozolkoka galda. Pieķēros pie greznajiem galda kāju bumbuļiem un turējos, cik varēju, lai viņš mani neizvelk ārā. Redzēdams, ka tādejādi nekas neizdosies, tēvs noliecās un līda man pakaļ ar siksnu rokā.

Lūk, šis mirklis mani pārsteidz vēl šobaltdien, jo tobrīd jutos kā teātrī, kur ļoti strauji paceļas priekšskars un pasaule atklājas spilgta un citāda. Es piepeši visu sapratu. Bet nezināju, ko tēvs noklusē. Neba nu mans tēvs no labas sirds 1949. gadā izvēlējās apcietinājumu un nometinājumu Krievijā, Tālajos Austrumos. Piebrauca „melnā berta” un saņēma. Bailīgie, izdzīvotgribošie, par savu un bērnu kailajām dzīvībām domājošie kaimiņi paziņoja, ka padomju varas pretinieks iznācis no meža, sēž pie plīts un labo bērniem apavus. Latgales lauku sētā palika sieva un deviņas atvases. Mazi vēl.

Vardarbīgi visauktākajās zemēs pārstādīja, nē, nepārstādīja – izmeta izdzīvošanai vai bojāejai vairāk nekā simts tūkstoš Latvijas iedzīvotāju. Manu tēvu arī. Tāpēc, ka piedalījās pretošanās kustībā pret komunistisko, padomju neprātu.

Mana viedā vecmāmiņa Jadviga teica, ka viss par dzīvi jāzina, bet ne viss jādara. Ka pieredzi var iegūt arī vērojot, lasot, ieklausoties un domājot. Man bija desmit gadi, kad pēdējo reizi redzēju kā zirga loks saliekto vājo, ārkārtīgi trauslo augumu, ar baltu skustiņu apsieto galvu. „Kāpēc tev plāni mati, vecmāmiņ?”- jautāju bērna ziņkārē, nepasakot paldies par konfekti, ko viņa izrušināja no tūtas. Vecmamma klusēja. Bija Brežņeva valdīšanas ziedu laiki.

2005. gadā, kad Preiļu rajonā pie Vanagu draudzes baznīcas atklāja piemiņas plāksni mana tēva brālim Romas katoļu Vanagu baznīcas prāvestam Antonam Juhņevičam (“Vientulis”). 1945. gada 24. augustā Latgalē, Dubnas mežos, ar mērķi atjaunot 1918. gada 18. novembrī nodibināto Latvijas republiku viņš noorganizēja partizānu konferenci un no

izkliegtām partizānu grupām izveidoja Latvijas Tēvijas sargu (partizānu) apvienību (vēlāk - Latvijas Nacionālo partizānu apvienību (LNPA) un bija tās prezidija priekšsēdētājs.

2005. gada rudenī Preiļu rajonā pie Vanagu draudzes baznīcas atklāja piemiņas plāksni priesterim Antonam Juhņevičam. "Atceres pasākumu rīkojam Lāčplēša dienas priekšvakarā, jo nacionālie partizāni ir Lāčplēša ordeņa apbalvojuma cienīgi. Vēlos, lai Vanagos kritušajiem nacionālajiem partizāniem noņemtu daļā sabiedrības dominējošo apzīmējumu "bandīti". Viņi toreiz vēlējās paturēt savu valsti, savu Latviju. Tas nav bandītisms, tā ir varonība," atklāšanas brīdī uzsvēra gados jauna vēsturniece. Viņa atbildēja uz manu desmit gadu vecumā uzdoto jautājumu. Lai izdabūtu no meža un iznīcinātu brīvības cīnītājus, priesteri māti un mūsu apcietināja. Daugavpils cietumā manai vecmāmiņai Jadvigai mocītāji lēni un ar baudu pa šķipsnai vien līdz pēdējam izplēsa matus.

Savukārt Lubānas klāni un meži deva patvērumu un iedvesmu Bronislavai Martuževai. Arī te darbojās nacionālie partizāni.

Astotajā klasē rakstīju dienasgrāmatu. Pēc gandrīz trīsdesmit pieciem gadiem, to ievadot datorā, biju visai izbērnīta. 1968. gadā draugu pulciņā mēs spriežam, kas jādara, lai Latvija būtu brīva un kādas tai būs iespējas saimnieciski izdzīvot un būt ekonomiski stiprai. Šos dialogus esmu sīki uzrakstījusi. Vai manī nemājoja bailes? Neatceros. Pašcenzoru tēvs bija atstājis pagaldē.

1974. gadā es aiznesu uz Rakstnieku Savienības organizēto Jauno autoru semināru dzejojumu par sapuvušajām galvām. Viktors Avotiņš lūdza, lai to nolasu publiski. Pirmā uzstāšanās. Sapuvušo galvu ideja bija visai skaidra — ja kādam tā vēl nav gana sarkana, tā jānomaina pret vēl sarkanāku un jaunās galvas sviezī pakaļ no visiem avīzkioskiem un drīz to darīs katra tirgotava. Zālē iestājās tas mulsinošais klusums, kad adata rīb kā lielgabals. Nesapratu, kāpēc man jālasa un nesapratu arī klausītāju reakciju. Mans pašcenzors snauda. Bet Viktors teica, ka viņš speciāli lūdzis, lai nolasu, jo nekad to poēmu šī valsts nenodrukās.

Taisnība jau vien viņam bija. Drukāja maigas mīlas muļķības par atdošanos uz kailas grīdas daudzstāvu nama trešajā stāvā. Paldies Arvīdam Skalbem un publikācijai žurnālā "Karogs", jo tieši šis dzejolis pievērsa uzmanību manam vārdam. Otrs dzejolis bija par sarkano sauli, par melīgo sauli, kas vienu sola, citu dod. To publicēja ar Imanta Auziņa gādību "Dzejas dienu" kopkrājumā.

Mana ironija par melīgo sauli nerima, manam garam miera nebija. Ceturtajā dienā pēc kāzām ar Pēteri Mārtužu, es un arī Bronislava Martuževa vācām vīramātes laukā kartupeļus. Ko mēs runājām, neatminu. Bet mani fascinēja viņas domas brīvība, jo tā saskanēja ar manējo. Es biju sastapusi cilvēku, ar kuru varēju runāt uz visu banku. Bez cenzūras.

Vīns, nebēdnīgas dejas Jāņu naktī, burvīgas vakarēšanas. Smaids, smīns, ņirga par sistēmu, kurā dzīvojam, tas viss saistīja un reiz es piekritu, ka jāspēlē ir pa īstam un sistēmai jāieriebj līdz visdziļākajām kaula smadzenēm. Man toreiz bija divdesmit gadi, Bronislavai piecdesmit. Ak, Dievs! Viņa taču bija tik jauna! Es ar saviem jaunajiem gadiem redzēju tikai gara vitalitāti un dzejas alku pilnu dvēseli.

Pirmo izmēģinājuma "balodīti" mēs sagatavojām gan tikai pēc pieciem gadiem, skaitot no pirmās iepazīšanās dienas. Krievu dzejniekam Aleksandram Blokam tuvojās jubileja un es aiznesu uz "Karogu" atdzejojumu kopu. Nodrukāja. Publikācija mūs spārnoja.

Bet Bronislavas dzejoļus es mazliet pārtaisīju. Samocīju rindas, salauzu un padarīju netīras atskaņas. Lai dzejas kritiķiem ir iemesls manī pamācīt, palabot. Lai ir glavītam mazliet ko noēsties un pakraīt pirkstu. Pārlabotās vietas atlaboju un "Balta puķe ezerā" iznāca kā balta puķe vien ar nejaušām izdevniecības nepamanītām *blusām* jeb kļūdām. Bronsas tante savā eksemplārā izlaboja un tas atrodas Okupācijas muzeja fondos, kur es nodevu jau pēc Latvijas Neatkarības pasludināšanas.

Mēs atlasījām tikai mīlas liriku, bet rūpīgi tajā ieskaņojām:

"Kam dziesmai vārdus kopā lasu

No debesīm, no zemes šās?

Kam dziesmai vārdus kopā lasu,

Ja it neviens to nedziedās?"

Un kurš gan, raugoties uz manu seju un vienmēr smaidošajām acīm, varēja iedomāties, ka vārdi

"Laiks ierit pusnakts tecē,

Zuz stieplēs vienmuļāk.

Pirms vasks būs kusi svecē,

Tev jāpārnāk," varētu slēpt tos baigos gadus, kad Bronislava sadarbojās ar mežabrāļiem, kad bija sakarniece, kad viņas mamma sēdēja pie loga un kopā ar trīsuļojošu sveci gaidīja rītu.

Mans izskats un attiecīgi arī vieglā, draudzīgi gaisīgā televīzijas literatūras raidījumu vecākās redaktora attieksme pret dzejniekiem, pret ikvienu neradīja nekādas šaubas, ka tāda būtne var uzrakstīt tikai

"Aū, aū!"

Mans prātiņš aiziet ganos.

Un tavējs arī, arī!"

Māra Misiņa uzrakstīja recenziju, kurā teikts: „Šobrīd tik aktuālā problēma kļuvusi par jaunās dzejnieces krājuma smaguma centru. Jautājums tikai — cik smags ir šis centrs, vai autores attieksme pret tēlojamo ļauj noteikti spriest ar

viņas ētisko ideālu? “Šobrīd esmu spalga vēja svelpa, Kas pār jumtiem gaviļējot skrien,” raksta Eva Mārtuža. Dzejnieces atklātība un nelielkuļotība dara viņas personību pievilcīgu, jo neba pasaule sakompilēta. E. Mārtuža uzstāj mums noticēt, ka viņas dzejas sievietē pati to purvu bridusi, kura malā stāv tik daudz vaimanātāju. Ievadā dzejniece raksta, ka bērībā basām kājām skrējusi pa zāli un sēdējusi līdzās čūskai, nevis uz asfalta blakus izšautai riepai. Un harmonisku pasauli viņa lasītājam neapsola.

Blakus čūskai, nevis izšautai riepai ... Žēl, ka šis spilgtais kontrasts daļā Evas Mārtužas dzejoļu zaudējis savu dramatismu; tā vien liekas, ka čūska tomēr pabēgusi sāņus. Eva Mārtuža atstājusi vaļā vēdlodziņu tādos “launā gara inspirētos” dzejoļos kā “Ko raudi, kas kaitēja ...”, “Ak, ozoli, mans septiņkārtīgs prieks...”, “Par mani saka: glēvulis!”, “Līgavas zagšana Latgalē”, “Gar Daugavu”, un šajā vaļā atstātajā vēdlodziņā pazib tikai pūka aste, kuru cērt vai necērt — tāda lakstošanās vien iznāk. Gribējās, lai E. Mārtuža mazāk spēlētos ar savu pasauli, lai pārdzīvojumu nepietuvinātu banalitātes bīstamajai robežai. Lielā mērā tas ir arī mākslinieciskās varēšanas jautājums. Evas Mārtužas literārie skolotāji ir tautasdziesma un trīsdesmito gadu dzeja. Dzērājpūša tēmas risinājums dažviet pārāk tuvs tautasdziesmas stilizācijai. Trīsdesmito gadu dzejas iespaids visspilgtāk parādās jūtu uzplūdu un atplūdu lirikā. (...) Desanka Maksimoviča savā liriskajā strīdā ar valdnieka Dušana likumu krājumu dzejoli “Marijām Magdalēnām” raksta: “Es prasu žēlsirdību rokai — sudraba zaram, viņu kaislībai atkailinātai un nolādētai — Marijām Magdalēnām.” Arī es kā Evas Mārtužas lasītāja prasu žēlastību viņas pirmā dzejoļu krājuma vēju svelpām, mākslinieciskajām un ētiskajām nepilnībām, jo ne ar saltu roku un ne garlaicīgi intelektuālos ūdeņos ir ierakstītas viņas dzejas spožākās rindas. Nevar daļēji citēt dzejoli “To, kas man nepieder un nav...”, tas jālasa viss. Gribas ticēt Evas Mārtužas “Zemes un saules vārdiem”, viņas pārtapšanai, kuras fons uzzīmēts šajā dzejoļu krājumā, nežēlīgai pārtapšanai, kuras būtība izteikta noslēguma dzejoļa rindās:

“Aizmirst gražīgus vārdus. Aizmirst...

Lielāks par pasauli

Maigums

Elpo pie sirds.””

Redzīgi vērtēja. Pamanīja, bet nesaprata. Cenzors mūsos strādāja ar neparasti skaidru prātu. Mums bija jāstāda grāmata, kura nepievērsīs glavīta uzmanību. Un nepievērsa arī.

Reiz 1992. gada pavasarī, ierakstot kādam TV raidījumam sižetu, filmējām pašā Rīgas centrā pie katedrāles, toreiz to sauca par “Dieva ausi”. Te garām gāja jauns cilvēks (Nadziņš), kurš strādāja Stabu ielā un atbildēja par dzejas un dzejas rakstītāju politisko un idejisko atbilstību padomju sistēmas propagandētajiem ideāliem. Es viņu zināju no laika, kad viņš Radiorūpnīcā strādāja par komjaunatnes otro sekretāru, bet man, toreiz septiņpadsmitgadīgam skuķēnam, bija jāraksta par šo organizāciju avīzei “Cīņa” raksts. Viņš apstājās un teica, ka par mani esot iesūtītas divas vēstules, kurās apgalvots, ka “Balta puķe ezerā” nav mana grāmata, bet gan mana vīra radnieces no Lubānas. Izbrīnā iepletu acis un smeļoties izmetu, ka tad jau man jābrauc uz Lubānu iepazīties, ja reiz manos rados ir īsta dzejniece. Viņš atvadījās un aizgāja, bet es pirmo reizi dzīvē sastingu.

Man bija divi mazi bērni. Man ir bērni! Esmu viņu dzīvi padarījusi nedrošu. Es zināju daudzus likteņstāstus par izsūtījumu, par šausmām, ko tēvs stāstīja, viņa paziņas. Biju pietiekami klausījiesies “Brīvās Eiropas” radiatoraidījumus. Bērni, mani bērni! Apjaušma par iespējamām sekām beidzot manī pamodināja pašcenzoru. Bet ne jau to, kurš meklē dzejoļos nelabās vietas un pats izravē. Nē! Pēc šausmu murgos un sapņos pavadītām daudziem naktīm, es smaidīju vēl platāk un pārdrošāk un rudens dzejas dienu izbraukumos lasīju aizvien pārdrošākus dzejoļus. Bronas tantes dzejoļus es zināju jau no galvas. Man reizēm pēc uzstāšanās nāca klāt un vaicāja, vai es nebaidos. Tie bijuši vārdi, kas stiprina visu sirdis, bet man taču esot bērni.

Savukārt Bronislavai gadījās kāds piedzīvojums Lubānas kapos. Pie Bronas piegājusi kāda sieva tērpta melnā un teikusi, ka zinot, ka Brona esot radniece tai dzejniecei, kas uzrakstījusi dzejoli par viņas dēliņa nāvi. Bronislava drusku apjukusi, bet sieva tik stāstot, kā meklējusi grāmatu “Balta puķe ezerā”, līdz viena barkaviete atdāvinājusi savējo. Cik gan labi tur viss esot pateikt! Un skatījusi no galvas: “Par mani saka glēvulis”. Bronislava atceras: “Mēģināju iebilst, ka tādu gadījumu droši vien dzīvē ir desmitiem. Bet šī “skaidri pazīstot”, pat uzraksts uz vainaga lentas tieši tāds pats. Tā ka, lai es pasakot mīļāko paldies dzejniecei par mātes sirdssāpju saprašānu... Še tev septiņi kalēji! Bet es apsoltīju aizkustinātajai sievai, ka viņas pateicību Tev nodošu. Saņem nu un valkā vesela! Pie reizes — vai šis ir vienīgais gadījums, kad Tev ar šo dzejoli pateicas? Tad Tu tiešām esi tautas dzejniece un, kur vērtēs parastā tauta, tur Tu būsi priekšgalā. Diemžēl nosaukumu “tautas” dod tikai tiem, kas aizgājuši no tautas pietiekami tālu un kļuvuši tai nesaprotami.”

Bronislava jūtīgi vērtēja it kā manu vienaudžu dzeju. Tas man noderēja, jo reizēm bija jāpauž viņas uzskati: Ieskatam domas no vēstules, kas rakstīta „23.I.85. vakarā.

Labvakar, Eva!

Nupat saņēmu Tavu vēstulīti pārveduma otrajā pusē. Makten jauki uzrakstīts, paldies! Un arī par naudiņu, paldies, protams. Redzams, šoreiz asi nosēdusies galīgi “uz auksta”, ja ar pārvedumiem neniekojies. Kā nu neredzēsīm Tevi “Veselībā”! Rūpīgi biji gatavojusies, un runāji gods godam, tikai stipri bikli un iemācīti kā skolniecīte, bez neviena smaida (nebija gan arī īpaši par ko). Es biju nesaprašānā par Tavām acīm — vai pielīmētās skropstas tās bija, jeb tikai grima svītras zem acīm šaurinām, un ieteica man likt Tev pie sirds divas lietas: gaišs tērps melnbaltajā ekrānā

“neskatās”, tas viens, un klošs, arī tagadējam augumam vairs neizskatās, sevišķi ziemā nē (ka jums tur karstas telpas, to skatītāji nejut). Tātad darbadienas elegances taisnus svārkus un augšgalā kaut ko tumšu. Tas gan labi, ka Tev vismaz nebija tas modes blāviens, kas visas redaktore un direktore nešampējis līdz riebumam. Šis te: “Līdz riebumam!” — teica Freibergs. Vispār tie spīduļi un karuļi jau tapuši par īstu bezgaumības skati TV ekrānā. Un tad vēl — samts parastā darba dienā! Pat Gunta Lejiņa šauj buku. Nu, kā patika RS valdes priekšsēža vadītais pirmais šā gada “Avots”? Rimants bija makten smuks, Zanderei bija loģiski būvēta pasaulaina, un frāze, kas neplivinājās pa vējam. Aizpuriete ar savu romantisko tvērumu nav manā gaumē, tur neko nevaru darīt. Toties Eva Rubene ir skuķis — īsts tūrradnis. Un ar nesatricināmu pašcieņu, tādu gaužām vienkāršu, bet īstu. Vispār saruna sanāca gluži interesanta, man tikai nepatika, ka dzejniece teica: “Man mājās ir divi bērni!” it kā šīs būtu tos mežā zem celma atradušas. Vai viņas vientuļās mātes? Šitādu fušieri gan nepielaid, ja Tevi (неповен чак) uz šādu pārrunu uzaicinās! Solīt jau solīja, ka citus jaunus arī mums parādīt. Vai Tev nebūtu pirms (pēc) tāda uzaicinājuma, kad saņemsi — ja saņemsi — jāizbrauc kaut kurp uz laukiem pārdomāt, ko vari skatītājiem sacīt un sarunas laikā iespraust valodā? Vajadzētu šo-to, — varbūt no plāpāšanas iznāk arī kas nopietns. Kauč tas jaunrades žurnāls! Varbūt tiešām pierunās. Vēl kas man nepatika: dāmas lasīja jau drukātus dzejoļus. Nabadzības apliecība! Cauri! Labā acs nemaz vairs neklausā. Sveicieni vīram un bērniem, gaidīsim nākamo “Veselību”.
Visu mīļu un labu!
Bronšastante”

Ne jau glavliets vērtēja dzeju, bet dzīvi, jūtīgi cilvēki. Es patiesi vēl šobaltdien nezinu, kā un ar ko man laimējās iegūt tik nopietnu nedraugu, taču tieši personīgās attiecības un attieksme noteica dzejas vērtējumu. Bronšlava to ļoti pārdzīvoja, jo labi apzinājās savas dzejas vērtību. 1984. gadā Bronšas tante kādā vēstulē raksta: “Ar ko tu sapiktoji Andu Kubuliņu, ka šī tevi tā izpopularizē “Dzejas dienas” apskatā?! Jā, mīlīt, neesi Tu šogad tikusi uz vienāda līmeņa ne ar Belševicu, ne ar Čaklo. Cerēsim, ka Vērša gads būs labvēlīgāks.”

Viņa mani mudināja uzturēt labas attiecības ar Imantu Auziņu: “Bez šī cilvēka padomiem un tiešas vilkšanas Tu par dzejnieci netaptu. Tikai izsīkušas upes gultne nepazīstot pateicību pagātnei. Starp citu — kas ar Arvīdu Skalbi? Vai esi piezvanījusi un apjautājusies? Viņš arī pamaatīgi sekmējies Evas Mārtužas profesionālo izaugsmi. Pāris sirsniņu vārdu kauču pa tālruni var palīdzēt slimai sirdij ar “pozitīvu emociju lādiņu”. Nevajag taupīt sirsniņu.”

Gatavojām “Rakstītāju” tikpat rūpīgi. Mums nebija vajadzīga sadursme ar glavlietu, tāpēc vissmagākajiem dzejoļiem devām vienotu virsrakstu “Piemīņas stunda Priekules kapos”, jo visi zināja, ka šajos kapos guļ visi kritušie, kas savākti Kurzemes katla dziļēs:

“Mēs zemes daļa zemē svētā savā,
Un savs mums pāri tīrais debesjums”.

Tur bija skaidras rindas, tīras, nepārprotamas domas, kuras tagad zina visa Latvija:

“Gan ordenis, gan centrālcietums.

Vien divas puses medaļai:

Dos beidzot zeme abām vietu

Un dzīvu puķi metīs lai.”

Ar grāmatu tomēr negāja viegli. To nodevu jau 1983. gadā izdevniecībā “Liesma”. Pirmais nosaukums bija iecerēts “Sirmā stunda”. Nodaļai par karā bardzību bija nosaukums “Sāpju stunda”. Visas bija pakļautas stundu ritumam: “”Sāpju stundu” man gribētos saukt par nestundu un krietni grozīt, bet pie šī darba esi vajadzīga Tu pati. ”Jā un man vēl gribētos, lai būtu sestā stunda, kur saietu viss, kas šinīs striktajās piecās stundās neietilpst. Tur vēl man ir diezgan ko domāt, jo kārtošana ir piņķerīga būšana.”

Atlika. Bronšlava togad rakstīja: “Ka Jurciņš Tevi atbīda uz 86. — 87. gadu, nav neprātīgs solis, nav ko pārmest ImA (Imantam Auziņam) un vispār nevienam. “Debija” taču gatavota tiek!? Kādā izdevniecībā iznāks un kuram gadam plānota? Ja “Viss piepildījies” un tamlīdzīgie dzejoļi būs iznākuši krieviski, tad Jurciņš arī vairs nebremzēs. Tas skaidrs kā 2 x 2. Ceru, ka parindeņus sagādāji kvalitatīvus un visvajadzīgākos. Derētu palasīt.”

Paralēli es kopā ar tulkotāju no Maskavas Dmitriju Ceseļčuku, viņš lieliski saprata īstos zemtekstus un vēsturi zināja tikpat izsmeloši, speciāli atlasījām visbīstamākos dzejoļus, lai izdevniecībai varētu būt brīvas rokas: sak’ maskavieši jau ir iztulkojuši un nopublicējuši kopkrājumā “Oktāva”. Mūsu atlase nostrādāja.

Gatavojām arī grāmatiņu bērniem. Sakārtoju pēc saviem ieskatiem. “Vispār jau esmu sajūsmā, kas tikai viss Tev neizrādās bērna dzejolis esam! Paldies par Rancānītes priekšvārdiem! Labi, ka atsūtīji. Tas manikūrētais pirkstiņš un pilsētnieciskā lauku uztvere mūs nosmīdināja. Vispār atsauksme ārkārtīgi labvēlīga. Kaut no viņas vieglās rokas visas tādas būtu!” Bet bērnu grāmata iestrēga izdevniecības labirintos.

Bronšlava un es rakstījām vēstules. Mums bija savdabīga Ezopa valoda. Ja nu kāds atver, izlasa, analizē? Ko viņš sapratīs, piemēram no šādas vēstules teksta, ko sūtīja Bronšlava:

„Labu dienu, Eva!

Vo paļdis, a paļdis! Par tik jauku bildīti. Un par Žanetes pašrocīgu parakstu. Ak, šarms, ak, grācija!

Kā no pasaku grāmatas vāka. Kristāla kurpīšu vien vairs trūkst, ko pusnaktī pazaudēt, kronis jau ir. Patiesi izdevusies bilde. Vai tētuka darbs? Tad viņam zaldātība ir pieķērusi kādu šņaucienu brīva laika!? Vispār Tava vēstule bija

saturīga un rosinoša. Diemžēl, mans diasotiskais spriedums ir atkal komiskos augstumos, un dzīvoju vienā zāļu reibumā.. Acis arī rāda tikai caur miglu.

6.II Aizkrita vakar tā migla priekšā un cauri bija. Pievakarē, kad atžirga, vajadzēja lasīt Tavus tikko pienākušos dzejoļus. Pirmkārt malacis esi Tu, ka devusi viņam tos, kas krājumā neietilpst, piem. "Vētra, vētra grīļo egles" un tas otrs — par klusumu, kas lien ar skudru kājām. Ceseļčuks arī ir respektējams talants, vispār tieši tas, kas šādam ciklam vajadzīgs. Pirmā lapa mani tā sajūsmināja, ka gribējās ieteikt oriģinālu pārstrādāt pēc tulkojuma: "Viens pats pret visām ordām cēlos". Tas vairāk atbilstu vispārējai tulkojuma koncepcijai. Jā, jā! Tulkojumam ir pašam sava noskaņa un koncepcija, daudz bargāka, skarbāka, vīrišķīgāka, kamēr Tavos dzejoļos daudz vairāk sievišķīgas pakļāvības, nolemtības, pat poēzijas — arī dotajos apstākļos. Apbrīnojama ir viņa pietāte pret formu. Šinī sakarā man nāk prātā, ka viņam padotos, teiksim "Ieva Ēdenē" ar tās smalko humoru. Bet ja nu viņš ir izvēlējies tieši "Piemīņas stundu", tad lai notiek viņa prāts.

Neizbēgami ir arī zaudējumi — latviskās mentalitātes pārvēršanās kādā anonīmākā kvalitātē. Tā "Kursas saule rāmā", pēdējā lapā, tie "tēvu cirstie pakši" pirmajā, tas sievišķīgi poētiskais "tiks ir mums bez liekām rūpēm zvēra, putna kakts" 3. lapā ir atradis nesalīdzināmi bargāku izteiksmi, pazudis sievišķības elementa klātbūtnes iespaids. Var jau būt, ka tā arī vajag, jo šis izdevums būs tikai ceļa sataisītājs oriģinālam. Katrā ziņā cepuri nost un visu cieņu šim tulkotājam. Viņam nav nevienas šādas kļūdas kā Frenkelim, kas skumjo pašcieņu dzejoļi "nenāk šovakar man līdz, neliec ļaužu mēlēs" ir pārtaisījis par lūgšanas un žēlastības ubagošanu/

Gramatiskās kļūdas lieku uz pārdrūkatāju konta. Uzsvars, kur 8. lapā traucē caurcaurēm izturēto ritmu. Zini ko? Ja EmGra (Milda Grīnfelde) nesūtīja Tev grāmatu, tad Tev tik un tā viņai jāpateicas, tālr. ja nemaldos 452406; viņai lauzta kreisā roka, bet strādāšana traucēta, varbūt Tevi pieņems. Viņa ir specs, labi zini! Pasveicini no manis, pastāsti, kā man klājas un galvenais, — lai absolūti vaļsirdīga! Un paņem līdzī lapas abās valodās. Galvoju, ka gūsi bezgala daudz. Paņem līdz kādu maijpuķīti un atbrauc, viņa Tev palīdzēs simtreiz vairāk nekā es. Sarunāts? Broņastante P. S. 4 lp. pēdējais pants mani pārsteidza un sajūsmināja. Daudz iespaidīgāka ieskaņa. Paskat, viņš nevis dārgi pārķ nāvi, paša zemē, bet dārgi liek maksāt par šo svēto nāvi. Un ne jau viņš ir piesaucis šo bēdu. Kolo-ko-lo-ko-lo-sāli! Varens iesākums!

Vai sūtīt, vai aizbrauksi pakaļ ar TV? 32 grādi sals, netiekam uz miestu."

"Rakstītāja" iznāca 1987. gadā. Vitolda Valeiņa recenzija bija cildinoša. Aizmirstas visas iekšējās recenzijas un to noraidījumi. Arī Pētera Pētersona 1988. gadā teiktie vārdi par to, ja tādi dzejas rakstītāji, kuru dzejoļos pieminētas žurkas, tiks uzņemti Rakstnieku Savienībā, tad viņš no šīs organizācijas stājas laukā, jau piedoti un noguldīti amizanto atmiņu krātuvē.

„9.11.88.

Eva, čau, Eva, čau, Eva, čau, čau, čau!

Apsveicu Tevi! Tātad tomēr! Vēstule bija riktīga dzeja prozā, un kad Tu pēc uzņemšanas "knapi tenterēji pa durvīm ārā", tad mēs skaļi smējāmies abas ar Mītanti. Tātad tiesa gan — ugunsgrēka seku komisēšanā Tu esi piedalījies jau kā RS locekle. Esmu sajūsmā!

Kur parādīsies Tavs raksts par Eihvaldu? Taču ne "Cīņā"? Tā man nenāk. Un kad raidījums par Medni? Cik žēl, ka man nav viņa lielisko Sibīrijas dzejoļu, jau pirms gadiem 15 tiku iedevusi toš skolotājai Karinai. Kaut kādā sakarībā viņa tos ir noglabājusi un nevarot vairs atrast. Kā es, Maijas vēstules. Jā, M.Č. savā orgānā vēl vienmēr nav par Maiju neko nopublicējis.

Jā, Maija Poiša teica arī man, ka zinot, ka es esmu sēdējusi. Un Miķelis Gruzītis sacījis: "Avīzē viņu nevar likt, viņa ir sēdējusi, nav nozīmes fotogrāfēt." Un man bilde tiešām nav "Starā" (raj. avīzē) bijusi. Viņa zina arī, ka Tu esi man rados. Tas arī viss. Nē, ar Medni kopā man nav gadījies tikt. Bet ko Pelēcis runāja par Čaku? Nudien, atskrien kādā sestdienā! Papļāpāsim. Pagaidām dzīvo un turies atspērusies!

Broņas tante"

Ar glavļitu iemācījies sadarboties un pat draudzēties. Visgarākās pārrunas ar glavļitu man bija strādājot televīzijā. Par katru raidījumu viņiem bija piezīmes un man bija jāizskaidro, kas ir kas. Jāteic, ka TV cenzētāji bija saprotoša tauta un tikai divas reizes man pa īstam gadījās "saķerties". Tie bija raidījumi par Aleksandru Pelēci un Jāni Medeni. Mēs abi ar Māri Čaklo devāmies pie toreizējā prokurora Dzenīša. Pieņēma mūs Batarags. Iznesa milzīgus sējumus ar abu dzejnieku lietām. Dialogs vilkās ilgi un dikti, bet beigās mēs vienojāmies, ka viņiem nav jāparaksta ēterā palaišanas dokuments, bet mēs esam noskaidrojuši lietas būtību. Raidījumi aizgāja ēterā tādi, kādus bijām izveidojuši. Tikai nelaime viena, ka arhīvos tie nav saglabājušies.

Kas pats nodarbojas ar lielo spēļu spēlēšanu, tam rokās dodas līdzīgi sižeti un dzīves stāsti. Visbēdīgākais piedzīvojums man ir 1990. gadā ar raidījumu par Ēvaldu Valteru un viņa dzejoļu grāmatu "Rusiāde". Šo grāmatu kā faksimilkopiju man atveda radniece no Amerikas 1988. gadā. Biju to izlasījusi un vienā no TV raidījumiem "Ar Māras zīmi" pastāstīju par to, citēju dzejoļus. Lūdzu, lai atsaucas kāds, kas zina šīs grāmatas autoru.

Tūlīt pēc raidījuma izskanēšanas man zvanīja aktiera sieva Vera Gribača un noslēpumaini paziņoja, ka viņa zina autoru un ir gatava mani ar viņu iepazīstināt. Tā nokļuvu Ēvalda Valtera dzīvoklī, iepazīnos ar fantastisku personību pāri un pieteicu veidot īpašu raidījumu par “Rusiādi”, jo stāsts bija to vērts.

Raidījumu veidoju augošā dramaturģijā: dzeju ik pēc viena dokumentāla stāstījuma lasīja Harijs Liepiņš. Stāsts, kā manuskriptu nogādāja uz zviedru kuģa, kur to izdeva, Ēvaldam Valteram nozīmēja ļoti daudz. Apvaldītā emocionalitātē, sižetu izkārtoju tā, ka līdz pēdējai epizodei īstais dzejas autors bija labi slēpts. Iecere izdevās, tā radīja bumbas sprādziena efektu, kad beigās tika nosaukts autors. Es paguvu raidījumu nokopēt un tūlīt pēc ētera 1990. gada aprīļa beigās izvest uz Vāciju. Atgriežoties uzzināju, ka raidījums atkārtotumā ēterā nav palaists, jo toreizējais redakcijas vadītājs Vilberts Opalais to pavēlēja nodzēst. Pašcenzūra darbojās.

Broņislava rakstīja: ” Sveicināta, mana puse!

Beidzot ieraudzīju Tevi “Māras zīmē”, kur šis vecišķi apnicīgais raidījuma temps jau bija paguvis padarīt mani skeptisku. Parādījies Tu un iedevi pārdomām pipariņa priekšķīti (nez’ ko man šodien viss uz “p” burtu vien iet). Patiesi! Pirmajā patika “Prometejs”, diemžēl, pielikts kā piedēklis pēc ārējā, ievilcies pēc pusnakts. Nebija vairs spēka nosēdēt. Jā, arī nenoskatījos. Otrais bija tādi gaidīšanas svētki, kad nu būs, kad būs? Lasu TV zibsnī, kas vērtē gauži atzinīgi, skatos uz vēstuļu paku Tavās rokās un mokoši domāju, kur tā vaina — raidījumā vai manī? Nesit, ja gribi, bet “Burtnieks” man patika labāk. Vispār jau domāts labi, ar “firmas” garīdznieku utt. Bet es Tev ieteiktu, savu daļu gatavojot, apmeklēt Rēzeknes Trjapučko vai Barkavas Cimanēviču, kuru pārdomas mazāk ordināras. Bija ko teikt arī par citām iedabām, diemžēl, tās ir aizmirsušās.

Jā, par mūziku! Silava, laikam, Tev draudzene, bez tam ierakstus atkārtot nav slikti, dubults neplīst. Tomēr pārmaiņas pēc paacini Plakidi ar viņa kundzi, vai jauko Vasku. Jā, ka neaizmirstu: saņēmu vēstuli no Saškas! Izdari attiecīgus secinājumus, un vispār uz februāra beigām vai marta sākumu mums derētu redzēties. Šie tur Liepājā baigi ražojot, nodibinājuši RS filiāli, taisot saietus. Taisni pābrīnījos — dzīvs kas dzīvs! Cerams, par dubulto liktens līniju. Nu Čau! Gan jau! Sveicieni ģimenei! Broņastante.”

Man ir palicis dzejoļu grāmatas rokraksts ar skaistu Ēvalda Valtera ierakstu: “Šarmantajai Evai Mārtužai”. Paldies!

Ja es dzīvotu Šekspīra laikmetā, iespējams, būtu radījusi kādu mīklu. Padomju varas, LPSR laikā mans gars, mana būtība bezgalīgi alka brīvības. Ja nebija patiesas gara brīvības, bija pārgalvība:

*“Mūs izsmejot, slien ragus balta kaza,
Kas zvaigznēs ņipri ganās.
Vēl debestētiņš nav ar rīksti nācis,
Vēl pārgalvības laikmets tikko sācies!”*

Tā bija mana dzīve. Brīva un „uz visu banku”. Jo biju dubultniece. Sava vīra māsīcas Broņislavas Martuževas „alter ego”. Ja mūsu ekstravaganto dzejas publicēšanas metodi atklātu, es varētu zaudēt trimdas sajūtu savā zemē un iegūt vai nu Austrumu vai Rietumu trimdinieces pieredzi.

Klusuma nogurdinātā dubultā trimdiniece Broņislava Martuževa par laiku līdz 1978. gadam - sadarbības uzsākšanai ar mani rakstīja:

Kāpēc Mārtuževai bija nepieciešama Eva Mārtuža

„Pirmkārt — ģimenes statusa dēļ. Viņa pieder pie mūsu dzimtas: ērtāk tīrāt publiski neklāstāmus jautājumus.

Atkrīt vajadzība apgrūtināt ar savām raizītēm Rīgas draugus, kuriem pašiem pietiek savu rūpju.

Eva pati bija guvusi zināmus literārus panākumus. Viņa ir korekta — nepūlas “uzlabot” vai sagrozīt manu domu un valodu.

Viņas vārds un uzvārds ietilpst manā uzvārdā un teicami noder man par literāro pseidonīmu

Otrkārt — kadru anketas dēļ. Man nav augstākās izglītības, par literāro pat nedomājot. Viņai tā ir. Man nav iespēju papildināt zināšanas un iegūt zināmu pazīšanas literatūras studijās. Viņai tādas ir.

Man vispār nav sakaru ar mūsu zemītes “literāro Olimpu”. Viņai tie gūti jau studiju laikā. Man grūti iegūt informāciju par literārajām aktualitātēm centrā. Viņai tādas papildnam.

Treškārt — (bet patiesībā vispirmkārt) — lai uzzinātu, “kur ir tā vaina dzīvajos”.

Man bija jāpārlicinās, kas īsti es esmu — dzejniece, vai grafomāne. Man ir draugi literāti. Bet draugi saka labus vārdus aiz saudzības. Nedraugi iznīcina aiz skaudības.

Jāiegūst neitrāli vērtējumi. Noraida izdevēji (Bruno Saulītis). Neatbild autoritātes (Mirdza Ķempe), arī Jānis Sudrabkalns. Neatbild žurnāls “Karogs”, neatbild “Literatūra un Māksla”, pat ne vietējā “Stara” redakcija. “Cīņa” atbild noraidoši, “Dadzis” — labvēlīgi, bet atvairīgi. (J. Palkovs)

Ilgī nākas klusēt aiz kauna un sarūgtinājuma. Zūd drosme meklēt kontaktu. Man nepiemīt Miervalda Birzes apsēstā neatlaidība — “izsisties”.

Zināms man arī, ka atrodos neuzkrītošas, taču neatslābinošas drošības iestāžu uzmanības centrā. Arī tas varēja būt par iemeslu preses orgānu un atsevišķu personu ignorancei. Nevarēja zināt, vai mani sūtījumi maz saņemti. Par mūsu pasta “neaišķaramību” taču šaubu nebija.

Kur rast jaunu un kustīgu palīgu ar literārām nosliecēm, ko nebiedētu attālumam, slikta satiksme un kam būtu iespēja apgrozīties literātu aprindās, lai noskaidrotu dažādus ieskatus, negarlaikojot nevienu ar kādas neveiksmīgas peršu kalējas likteni, biogrāfiju? Tolaik ap 1979. gadu, kad es satiku savu jauniņo radnieci, likteņstāsti vēl nebija modē. Rezultāts visiem redzams. Tagad zinu: talants ir bijis. Mūsu laikiem raksturīgā barjeru apiešana nesusi pozitīvus augļus. Pateicoties Ēvai par drosmi, uzņēmību, kvalitatīvu sadarbību. Savas novēloti atzītās spējas pacentīšos neuzskatīt par ļaunā gara dāvanu. Tās mani uzturējušas ļaunā stundā (grūtās stundās). Arī manai tautai var noderēt mans raupjais, toties atklātais vārds, kam beidzot izlauzts ceļš.

Dārziņos, 19. jūlijā 1989.g.

„Kvalitatīva sadarbība” bija un vienmēr paliks mana padomju laika iekšējā brīvība. Mana radošā atreibība par vārdiem un domām, par vēstures patiesībām, ko daudzi nedrīkstēja paust. Caur Broņislavas Martuževas publicēto dzeju es gandarīju savu garīgo trimdu dzimtenē.

Starp noragām, starp mauragām

Starp noragām, starp mauragām
Šo dienu pavadīšu.
Un, gūstot gudrību no tām,
Pa jaunai lapai dzišu.

Jo apjēgšu, kā dzīvot, mirt.
Kur svarīgais, kur spēles.
Un vai mans kodols tiešām ir
No velnarutka cēlies.

Kādēļ šī spīvā rosība,
Vai ar to nīkšu, plaukšu?
Kādēļ tik maza drošība
Ir vasai, kas stīdz augšup?

Kam raujos čokurā kā tāss,
Kad dzilnas kalts sit priedē?
Kur verd tās zalbes spēcīgās,
Kas visu velk un dziedē? —
Vai pagūšu līdz launagam
Starp noragām, starp mauragām?

Lauz donu klaipam,
Ar sātu drupini —
Spēks ataugš kaulos.

Mans augums — laipa
Pār pusnakts upi
Pie sējas saules.

Būs krastā līdums,
Vēl neplēsts akmens.
Dūms sveķains, kodīgs.

Miegs, rīta svīdums
Un celmu saknes —
Viss godīgs.

No Mikeļa tirgus
Braul mēness uz mājām.
Ne ratu, ne zirgu,
Viss pamests — brien kājām.
Birst pēdējie zelti.

Es biju tai tirgū.
Tirgoju vēju,
Gar spārnotiem zirgiem
Nobumbulēju —
Ai, veltīgi — velti.

Vai gribi — nāc trešā!
Ne posies, ne taisies —
Bez dienišķās, bešā,
Tik viegli klīst gaisos
Gar spīdekļu teltīm.

Pa spičkai raus mēness,
Rādīdams taku,
Palss Putnu Ceļš plēnēs,
Mēs aiziesim — blakus —
Kā bērni pēc veltēm.

Laiks atnāca —
Pirmdzimtā iedzima
Kā jūnijā ezera puķe.
Vai ļaudīm uz mēlēm jau piedzima,
Šī sprēga, šī skabarga — skuķe!

Es pieglaudu pelēksno pūciņu,
Pār avotiņu kas vijās.
Un aizsēju vītola lūciņā
Māras noliktās iezīmes trijas.

Tai pirmajā — kājiņas aptek un skrien.
Tai otrā — rit valoda dziedot.
Tai trešā — caur pagari dvēsele brien,
Līdz ierauga akmeni ziedot.

Manai līdumu princesei
Viena pati svētdienas kārtā.
Septiņu ciematu suņi rej,
Aiziet tā neaizskarta.

Manai līdumu princesei
Gredzentiņa neviena.
Apaļa bedrīte vaigā smeļ,
Aust no tās pasaulē diena.

Manai līdumu princesei
Rasā sabristas kājas.
Sirds mana basa tām pretī skrej,
Apgulstas, radusi mājas.

Ai, kā viņ ceļš pretī pamalei,
Rītdienas brīnumā iekšā.
Manai līdumu princesei
Cīrulis gaviļē riekšā.

Liela, zaļa lēpu lapa
Straumē lejup iras.
Meldru audzes, viņu slapas.
Čaukstēdamas šķiras.

Vilkuvāļu pēlī brūnā
Rožābolīts pērn —
Vaidziņu pret sauli sūnās
Snauž mans mazais bērns.

Līgo ūdens dvaša silti,
Līgo zilgans spār's,
Koku zari, krasta smiltis,
Padebeša ārs.

Līgo vakars mākoņpūpās,
Ēnas mīlinās.
Aizmigušam bērnam lūpās
Viršu medus lās.

SARUNA

— Pastāsti, vacīt, — kā uzrados es?

Bet nopietni saki!

— No zvaigznītes.

— Vai sētas vārtus pats atcēlu?

— Aiz pirts tevi purenēs pacēlu.

— Kā noprata tētis, ka dēls esmu viņam?

— No māmītes svētajām asariņām.

— Bet māmuliņai mani pazīt bij grūti?

— Bij krekliņi viņai pašas šūti.

Un notika tā, kā cerēja, —

tev vienīgi vienam tie derēja.

— Tu mānies, vacīt! Mums dārziņā sacīts...

No māmiņas vēdera esot es nācis,

tur deviņus mēnešus audzis.

— Daudz tavas krustmātes zina!

Galveno aizmirsušas:

Zinību galvās sev dzina,

Gudrību izsējušas.

— Bet teica vēl vakardien. Tā bērniņi attīstoties!

— Kuš bērns!

Ja kāds nācis no vēdera vien,

tad labāk tam atpakaļ doties.

— Bet vacīt! Kā varu vairs atpakaļ tikt?

— Vai mazums vēl vilku, uz zoba kam likt?

— Nu... nedusmo... stāsti — kā piedzimu es?

Tu nolaidies, dēliņ, no zvaigznītes.

Saulītes saiva — šaudeklīte

Aizdota dvieļus aust dievaiņu sievām.

Ezerā pamesta rauduvīte

Raizes sūdz ūdeņu dievam.

— Pašas vaina tev, rauduvīte:

Kur šķīlies, tur iries, nepamet bara.
Bara gars bargais spītīgiem spītē,
Gan jau zina, ko dara.

Negauši mednieki cepurēm baltām
Pulcējas, ieskrienas uz tavu pusi.
Dižajo dzīrēm vai sīkmaņu galdam
Ieguvums būsī?

Akmens, no rokas laists, vilnī sen grimis,
Meklēdams neuziesi.
Nepārsteigsimies, nepārsteigsimies,
Tālīno robežu viesi.

Salīcis mēness tāss laiviņu airē.
Uz tavu zemi vai dosies?
Es ne kaija, ne klintāju kaira,
Man jau turp nesaposties.

Pastāvam brītiņu rokām rokās
Pie smalkā, trīcošā tilta.
Ledus gredzenos doņi lokās,
Dvēselē silta, silta — — — —

Lec mēness sarkans kā no ēzes,
Pilns, apaļš, kaldināts uz nakti.
Slēpj kovārņi zem spārniem gnēzes
Uz saltu nakti.

Kūp Aiviekste, veļ miglas pēļus
Pār sniegainēm uz dārzu pusi.
Vēl blāzma gaisos zelta spēles
Nav nodzēsusi.

Tas ir kā kluss m e m e n t o m o r i
Pēc mundrām gaitām dienas laukos.
Tu stāvi, durvju kliņķi turot,
Un tāļup raugies.
Un rieta šķiezna rožpelēkā,
Kas izplēnē pār tālām mājām,

Šķiet dziestošs logs tai laimes ēkā,
Kur neiegājām.

Nāk briedums mans, uz akmens stājas,
Sāk sienas remt, sāk jumtu jūmt.
Bet sapņiem mākoņos ir mājas,
Kas dos vairs mākoņus man stumt?

Bērns pakrīt zālē. Ābols veļas.
Bet acis padebešos skrien,
Kur balti torņi grimst un ceļas,
Kur aizviz ielas — zeltā vien.

Kā gredzentiņš uz dzērves kājas
Vīrs pamales spīd nozūdot,
Tās mājas, manas īstās mājas.

Ko nu jau citiem apdzīvot...

Vai vainīgi citi,
Vai vainīga es?
Tā grīda, ko mīdu,
Mani nelabprāt nes.

Ir gulta tik cieta,
Un palagi grauž,
Mūk spilvens no vietas,
Zem kājgaļa snauž.

Vai noburti ceļi,
Vai nožāvēts nams?
Klīst vēji un veļi,
Viss nepiesildāms.

Par agru riet sautē
Un kavējas lēkt,
Skrapst aizkrāsne skali —
Kā man gribas bēgt!

Kur tā tēva zeme mana —
Ciņi vecainēs.
Vālodzītes locīšana
Cirsmu atvasēs.

Kur tā stirna dārza malā,
Ūdens tīrs un salds?
Bezdelīga, vindas galā.
Vējš kā medus šalts?

Vai par laimi, vai par likstu —
Ielas malā nams, —
Bezdelīga neviņ ligzdu,
Ūdens nedzerams.

Putekļaina saule uzlec,
Putekļaina riet.
Pēterdien jau visiem putniem
Stabulītes ciet...

Tu piebūri... Jā gan, jā gan...
Ne lieka vārda neveltījis.
Rīts — vakars, prātiņā stāv man
Vien tas, kas bijis, bijis, bijis.

Es nogaidu, līdz tumsa krīt,
Līdz ļaužu acis sedz tās roka.
Tad dodos turp, kur lampa spīd
Aiz zema, vientulīga loga.

Dzen mani, sevis kaunoties,
Tur garām klīst, aiz priedes stāties
Un minēt, kurai dots tas prieks
Būt tur, ar tevi sarunāties.

Tā ilgi stāvu, raugoties,
Kā lampas starā pārslas virmo.
Tas ir kā marts, sen aizmirsies,
Kā mīlestība pati pirmā.

Man veļos burve teica tā: (kam ausis,
tas lai dzird!)
nu nezāles ies vairumā, bet sējumam būs mirt.

Ir liktens lapa šķīrusies — to taisno zvaigzne riet.
Ļauts jaunā vaislai vairoties, lemts
krietnam bojā iet.

Un draugu rokas pastiepsies vien zemē aili šķirt,
kur jums no visa patverties. Kam ausis,
tas lai dzird!

Tu esi negants. Ne jau man tevi tiesāt.
Tu esi labs. Ne es tavā aizvēnī būšu.
Nopūtas ilguma atelpa garam un miesai
Par manu veltīgo, liktens noskausto mūžu.

Tu esi negants. Vārdi kā pātagas šņaksti.
Pelnīts vai nepelnīts — pārdomāt bijis nav dabā.
Kādā gan soģa grāmatā rodami raksti,
Kas par visrūgtāko sūdzību spriež tavā labā?

Skarbumam neliecos. Nevajag. Dziļāku ievilku elpu.
Skarbums nav pasaulē jaunums. Vai tevis vienīgi bīšos?
Aprauta dvaša kā dzeloņdrāts pārdala dzirkstījot telpu.
Aizeju savā daļā. Meklēta nepagadīšos.

Dziļā silā, dziļā silā
Vara stabiem klēts.
Rūķis klētī pūru cilā,
Sapnī noredzēts.

Dzīpardzijas sidrabs lokās,
Blāvo ielociņš.
Mātes māka, meitu rokas,
Brāļu padomiņš.

Tinas ritums līdzenglaudīgs,

Birdi dziedot sit:
Mēness metos, saule audos, —
Celiņš rit un rit...

Kurpu eju? Kur es biju?
Pelnu sirmums sēts.
Nodzeltušu dadžu vijā
Grimst līdz jūntam klēts.

Pūra lāde nātrēs mesta.
Tīnēs nav nekā,
Sāpju ceļos projām vesta
Pati vedamā...

Netīk, netīk it nekurp vairs iet.
Vilnis lec pret akmeni un dzied,
Stariem viņos sprēgājot.

Strazds uz zara namu dara. Dzied.
Strazdam ik ar dienu labāk iet.
Kas to pašu man var dot?

Jauki bija mākoņpilis sliet.
Laiks nāk nākdams — telti nastā siet.
Dzeguze sit lielā zvanā. Klau?

Mīlā saule aizsedz vaigu. Riet.
Pirms tā rītu atnāks — man jau iet,
Kur šī mierā un kur tevis nav.

Zaļš vējš pār ūdenszālēm dus.
Uz spārna bezdelīga sviežas.
Mērc saule strautā priekšautus,
Un putu gabaliņi griežas.

Trīs sasilis pār ciņiem gaiss.
Peld slīpām burām tauriņš gaišs,
Zied mežarožu krūms kā dziesmā,
Pār cirsmu padebesis liesmo.

No augstas egles dzilna sauc,
Nāk vakars manā Lazdukaktā.
Riets rītam ritmus neizjauc.
Sirds dzīst, sirds klus kā akmens saktā.

Blāzmas lakats, priežu galos kārts,
Apsitām met dzirkstis sērsnu klajā.
Veidu gūdam, sakustējās vārds,
Snaudis krēslas snātnē pelēkajā.

Mosties, mosties, skurbais vēstītāj,
Tava stunda atkal pienākusi.
Sārta vēlava pār tāli māj,
Līgolaivu griež uz mūsu pusi.

Metāls iesmejas zem vesera,
Iedzied rakstu raženu un ņipru.
Zvaigžņu zivis debess ezerā
Sakuļ strūklu dzirkstīgu un stipru.

Vējo atkušanas noslēpums
Pāri ilgi gaidījušiem mums.

Jau ziedu garojums izžuvis,
Jau zvaigžņu vēzis grieļ debesis
Ar spīli, ar spīli.

Tu, lietu pārdodams, aizgājis,
Man rūsas plaiksnas vien atstājis,
Ko šķīli, ko šķīli.

Ar zibšņu atmiņu sirgstu es,
Ik rētu jūtu zem pirkstiem es
Kā vīli, kā vīli.

Kūp avots, laužas no pazemes,
Ik nakti mani karsts vilnis nes
Uz dzīli, uz dzīli.

KĀ PASAKĀ

Tu esi man tu esi tā kā
medus lūpu kaktiņā kā lietus
asnu pudurī kā tauriņš pupas apziednī.
Es arī tev es arī tā pavisam
tavā aizvējā kā tērce pļavas ieplakā
kā garā pupa pasakā.
Pa pupu debesis tu kāp
bet pupa dreb bet pupai sāp
jel viegli turies saudzi glāb
jo pupa briest papriekšu kāpj
šai brīsnīņā līdz debesīm mēs izaugsim mēs uzkāpsim.
Tirpst zvaigžņu tuvums dzīslās vēss
fas tevi velk tas tevi nes
uz augšu vien bet es bet es ar
saknēm zemē turos es
ja tevi zemē nenonest ja tevī mājās
nepārvest ja šobrīd nenoturu es
tad nebūt man uz pasaules.
Visapkārt zvaigžņu stari stīdz
un pupa zied un pupa trīc
pirms vētru sīpas ziedus trauc
pie manis turies zemjup audz
caur siltiem gaisiem stīgas vīt
un pākstis celt un vasas dzīt
lai beigās saka par mums tā
tiem bija viss kā pasakā.

Aiz diženiem es savā sīkumā kā rieksturozis zara līkumā

Te mana tēvija, te mājas.
Kā rakstos — brangi elpo krūts.
No rīta ceļos, auju kājas,
Sauc plīts un maltietis, klēts un kūts.
Pie valga lopiņš laiku zina,
Sauc jautājošiem dīcieniem.
Darbs — vietu viņam nolīdzināt
Un tīriem kaisīt pakaišiem.

Bet mēsli jāsviež krāties kaudzē.
Gan temats prastāks padevies,
Bet tupeņus un neļķes audzēt
Nav bešā iespējams, paties.

Glauž suka govij brūno spalvu.
Laiks slaukt. Laiks lēnām rietināt.
Šeit tie, kas darbojas ar spalvu,
Man stingri uzsauks: "Īsināt!"

Lai avīžnieki laukos maisās,
Pa astu, ragu valsti to!
Ēd pantkalēji svaigu gaisu
Un mīlestību piemalko.

"Ar darbiem galā tieciet paši,
Mums produktu — uz paplātes!
Un govi atrietiniet aši,
Lai gaidot neiesnaustos mēs."

Nav mūsu zemē klasu, šķiru:
Viens dubļos brien, trīs debešos.
Kas iedarbinās vēlreiz sviru,
Lai noceltu uz zemes šos?

Un tomēr krāšņi apdziedāta
.Mums slaucēja un brūnā govs,
Un saldā dzīvība, kas krāta
Tais pierietušos tesmeņos.
Kauc domāts sabiedriskais sektors,
Vai tālab piemājnieks kļūs dīks?
Nav svarīgs žurnālists, ne lektors;
Viņš veic tāpat, kas vajadzīgs.
Un brūnās "triju tonnu griesti",
Ko Hānbergs polemikās min,
Pie mums jau sen pār sētu sviesti,
To katrā pienotavā zin.
Sviests, krējums galdā likts ik dienas,
Pret viesiem turēts nama gods,

Un tad vēl piecas tonnas piena
Šai vasarā ir valstij dots.
Gan plāno pienu sāk nu slavēt.
Bet... Vai gan krānos ūdens trūkst?
Lai normalizē, kas grib gavēt,
Mums tālab muķis nepietūkst.
Mums iedzimts ir pa godam ražot,
Tāpat kā dažiem patērēt.
Nav modē — citiem ausīs dražot,
Nav modē — usnes kultivēt.
Tā iegājies no mazām dienām —
Kaut spēka maz — darbs padarīts.
Tai dižai poēmai par pienu
Ir mūsu pamats iegrodīts.

*

Tā jestrās domās iegrimusi,
Es naski daru darāmo.
Un pilnu spaini pieslaukusi,
Uz ķēķi nesu izkāst to.

Zem kājām kaķis šaudās ņaudot,
Uz pelēm nenesas šim prāts,
Un kurš ies strādāt, ja viņš baudīt
Pie pilnas bļodas radināts?

Nāc saņem savu, dzirnu malēj,
Gan tu pret žurkām džentlmens.
No vetaptiekas žurku zāles
Puskilo pārvedu nesen.

*

Nu gatavošu cūkai normu.
(Skan rīta kvieciens uzstājīgs.)
Tai tupeņu ar kombikormu
Pilns spainis rītā vajadzīgs.
Gan valodnieki gauži ārdās,
Ka žargons mēli apgānot.
Bet nespēj atrast īsto vārdu,
Ko šādam mičumačam dot,
Kur skuju milti, zivju milti
Un siens un kukurūza klāt.
Ar šo ne tikai cūku cilti
Uz drātinās mēdz dancināt.
Ko liksi savam lopam silē,
Ja gribi ēst, ne apēsts tapt?
Ar maisu joz un skaiti naski
Par kīo astoņpadsmi "kap".

*

Jūk morāle ar lopkopību.
Es ņemu klaipu rikās griezt.
Laiks gotiņai dot spēkbarību,
Lai slauktu, vajag silē sviest.
Kauč kriksi ja no normas zagsi,
Vien paša puncim nāksies ciest.
Pie lopa nevar lietot praksi:
Uz pašatdevi vien tik spiest.
Uz kūtīm, tautsaimnieki, nāciet,
No pieredzes jums vajag spēt
Reiz apgūt nekļūdīgo māku:
"Materiāli stimulēt".

*

Ak, skopoties nav prātā tiešām,
Nedz zūdīties par laikiem tiem,
Kad kilīts augstvērtīgu kviešu
Par deviņiem bij santīmiem.
Uz miltu vezumiem kad vārgi,
No dzirnām braukdams, slapjš kā cimds...
Par savu šiku maksāt dārgi
Liek aizvadāmais gadusimts.
Kas kult vairs ies? Kas dzirnās kūkos?
Mums visa gādnieks rubulis.
Bet cūkas cepeti bez cūkas
Nav galdā uzbūris pat šis.
Tik daudz vis fermā nenobaros,
Lai visās bodēs pietiktu,
Lai desu rindās stundām garās
Bez izkaušanās ietiktu.

Mēs principā par labklājību esam,
Mums kara bijis daudz par daudz.
Un lauku sētas šķiņķim, desām
Audz, manu raibo ruksīt, audz!

*

Tiš, vistas, silē nelēciet!
Cik nešpetni gan guza gumda
Bez laika prom no laktas skriet!

Ar piešiem prasīt miežu sauju
Pat izplūkts gailēns šodien prot.
Bet kur lai jums tos graudus rauju?
Ne bodē sver, ne sovhozs dod!
Jā, knābties, klaigāt, cāļus baidīt

Un vājāko no siles stumt...
Vai jums no ļaudīm līp šī kaite,
Jeb ļaudis pārņem to no jums?

*

Skandāls pilī.
Raudas skaļas.
Auklēm rokas noslīgušas.
Princesītei apnikušas
Mehāniskās lakstīgalas.
Netur nervi drostaliņai —
Dzīvo dodiet rokā viņai!

— Interjers ar putnkopību?
Sjūzī, kas par bezgaumību!
Kāda vērte putnam tādām?
Vai maz dziedās tev pa prātam?
Piedevām vēl vaina dikta:
Dzīvām uzvedība slikta.

Kam tev pilī čiepstus, traipus?
Lai dzied viņpus!
Nenes šaipus!

*

Audžu maiņa pie mums bija
(vēsturnieku vērojums).
Konformistu selekcija —
krīt, kas nepiemērojas.

Saglābj sevi laiku maiņās
lokanākais mugurkauls.
Strikti formulē to Rainis —
tautas kaula īstens kauls.

Stiprais nosaukt nebaidīsies,
pat ja derdzīgs īstais vārds.
"Pastāvēs, kas pārvērtīsies," —
tautas liktens uz šīs kārts.

Tas, kas izspēlēt to pratīs,
dzīvo sveiks, lai zeme grūst.
Gļēvulības q u a n t u m s a t i s
jauna kvalitāte kļūst.

*

Ak, tupenīt, tu dziļi stādīts,

bet vagai virsū izrāpies.
Vai tā tu gribējis mums rādīt,
kā jāprot iesakārtoties?
Maz šovasar jūs rušināti,
ko rokas kaplis iespēj daudz?
Bet rušināmie agregāti
tik augstprātīgi garām brauc.

Uz piecinieku večas rokās
ar vīpsnu raugās traktorists:
— Nau vaļas, tantiņ! Kāp kaut kokā.
Deg plāni... ko? tev baltais īsts?
par vienu pašu kortelīti?
ka neuzdrāztos brigadiers!
ak divi? lej, māt, viss būs glīti!
tāds sīkums... nobraukšu, un miers.

Uz škirībām vēl piecīts rokā
kā lielākajam labdarim.
Un traktorists brauc stāvus kokā,
jo šoseja par šauru šim.

Jož direktors, bar tanti, kratās,
kā drīkstot zēnus apdzirdīt,
kas rītu braukšot, bite matos,
uz klāniem pirmo vālu dzīt?

Lūk, tāds tas stāvoklis šeit laukos:
kur sauc, tur nav, kur tver, tur trūkst.
Un tupenītis saulē raugās,
līdz visās acīs zaļums tūkst.

*

Reiz bijis zobgalis
Starp zvaigžņu pētniekiem.
Tas vērsi pacēlis
Pie debess spīdekļiem,
Lai viņš ik vasaru
Pret zemi spārdītos
Un skumjš kā asara
Starp zvaigznēm vārtītos.

Bet samtacītei Jo
Nav vietas debesīs,
Kā bij, tā patiek govs
Uz raižu zemes šīs.
Gauž pliku noru, dilst,
Ar knišķiem kaudamās,
Un aizmirst, kādas cilts

Ļaudīm slaukt ļāvusies.

Tā draugu sauc. Viņš trauc,
Uz raga zvaigzni ver,
Bet sprauna sieva brauc,
Kas viņu aizstāt der.
Un metas vērsim daurs:
Kā zeme māte nes?
Nav viņa baru vairs,
Ir tikai ražotnes.

Laiks doties, Jo, tev turp,
Kur citdais mīlnieks mauj
Un maija pērkonu
No sārtām nāsīm šauj.
Tad lietus vakaros
Uz zemi strūklos piens
Un rindās veikalos
Nestāvēs neviens.

*

Ai, kartupeli, tupenīt,
Lien zemē atpakaļ.
Te nav kam tevi salasīt.
Rēc kombains, dubļus maļ,
Bars zeņķu, lietus slapēti,
Par bastošanu spriež
Un, kur tik var, ar papēdi
Tev baltā vaigā bliež.

Es nezinu, kā dzejniekiem
Tur Ērgļos veicās rakt,
Bet skolniekus uz talkām triekt
Ir Dievam dienas zagt.
Kad atkal jauks, kad laiks ir jauks,
Kad slapjums nožuvis,
Spīd balti nozvaigžņojis lauks
Kā rudens debesis.

Vākt mantu, salam pamesto,
Pusciemata nu dzied,
Bet agregāti iear to,
Prom kārumniekus triec.
Kas personīgo ruksi kopj,
Lai netop kārdināts...
Tā stabils sēklas procents top
Jau ruden iestrādāts.

Uz sīkumiem, uz sīkumiem

Nav pieņemts tāmēt daudz.
Pa visiem druvu līkumiem
Kur rāda acs, tur brauc.
Bez aprēķina nopostīts
Nav laupīts un nav zagts,
Un sirds nevienam nenotrīc,
Un netiek stādīts akts.

Un nelasāmā drukā smīn
No augšas zvaigzņu raksts.

*

Kas izdzīvos, tas uzvarēs.
Vai trūcis tādu, kas prot dzīvot?
Prot vareņajo padurvēs
Par iztapīgām lāpām plīvot!

Rod vietu stipro perēklī
Un viņu labvēlībā ganās,
Kas pelts, to rātņi nopeļ līdz.
Kas lems, vai Kangars tāds vai Jānuss?

Tā tava daļa, dievzemīt!
Top malts, kas nelido pa vējam,
Bet vieglais grauds tev siekā krīt
Tām tālām nākamības sējām.

PAR LAMUVĀRDIEM

No kurienes šis imports rodas?
Vai vējš to dzen vai ūdens nes?
Nav glābiņa no citvalodas
Pat miestīņā pie Aiviekstes.
Pa tukšu šķērsieliņu soļo,
Ne pliku kaķi neredz skats,
Kad piepeši kā dubļains olis
Tev tieši pierē lido mats.
Jau skaitīt apnīk, kuru gadu
Šis trakais turnīrs turpinās,
Jau Jānīts pieteic Pēcim matu,
Un senči daudz vis nebrīnās.
Pēc darba paši tie aiz stūra,
Ap pusstopu kad barā sēd,
Met matu pakaļ dienai sūrai,
Par uzkožamo matu ēd.
Nāks mājjiens te ar spalvaskātu,

Ka cildo spēli zaimot grēks!
Dot matu šahā vajgot prāta,
Bet mums to dodot brutāls spēks.
Vai tur tas āķis? Domas dalās,
Jo citus vainot katrs naigs.
Bet turnīrs šis nebūt nav galā,
Un, kāds būs gals, to rādīs laiks.

IESILUŠA LAUKSTRĀDNIEKA MONOLOGS

Cīrulīti, delverīti,
Kļavu sulu ķelnerīti,
Kumelņpēdas aldarīti,
Kūlas ciņa namdarīti,
Kas tev lēmis, brālīt manu,
Tādu zelta dzīvošanu?

Ne tev zeme rentējama,
Ne tev īre maksājama,
Ne par mājas paju bēdas,
Ne par tāliem Jurgiem ēdas:
Vecainē bez skaita ciņu,
Ved, kur gribi, vedekliņu.

Ne tev garo rindu bodēs —
Mušas pašas mutē dodas;
Ne ir autodrudzis skāris —
Savs ik bērnam spārnu pāris,
Slēpj no vārmas katra vāga,
Bērnudārza tievajaga.

Ne tev taujā dzimtu, klasi,
Ne tev vajag mainīt pasi,
Ne uz rudens talkām raida,
Ne ar atvilkumiem baida.
Gaiss un zeme — viss tavš nams!
Skrien pret sauli dziedādams!

SLAVAS DZIESMA TV

Nu jāpaņem vēl malkas klēpis,
ko plītī rīta guni kurt.
Tepat aiz plankas cirvis slēpies,
bet pūnē tumšs — kaut acī dur!

Gan vakardien pa filmu starpu
man ieskaldītas rezerves,
jo "saudzē ēdamo, ne darbu",
tēvs mācīja no mazotnes.

Ak, jauniem jāgāž kalni, nevis
starp piecdesmit un sešdesmit.
Mums televīziju Dievs devis,
pie ekrāna pat pusnakts sit.

Prieks garam. Ērti kauliem veciem:
silts mūriņš, jāklīkst nav nekur.
Dzer dāmas kafiju pie svecēm,
un politiķi runas tur.

Bar televagars kūtros laukus,
pēc — pats uz ražas sveikiem skrien.
Bet arī Pauls no kadra raugās,
dzied "Ave sol" tev vienam vien.
Es nezinu... un kurs gan zina,
kas verķi izgudrojis šo!
Bet labu krūku pērnā vīna
es viņam piešķirtu par to.

Uz locītavām ziežot panaceju,
spriež krustmāte par jauno laiku dzeju:
"Kā sniega pūka daudzplākšņaina
zem mikroskopa pētījama
pirms pelēks piliens pārpaliek
kā biskvītkūka daudzkārtaina
kad saunā pauze svētījama
jo šis vai tas ikvienam tiek
pie aliņa kad liek uz zoba
pēc drumslas drumslu stundām loba
līdz caurumam pie vidus tiek."
Bet, ja kāds skrējis, aris, sējis,
pa garu dienu izbadējis, —
rij nost un nosirdās: nenieka!
Ne spēka radās klāt, ne prieka.
Kālab plāt vēl recenziju plašu?
Vai Žvingulis reiz neteica to pašu?

Uz mellām jūrām citi lēkšot mēdz,
bet es pie Lienes palikt gribu,
kur ozoli ar mežarozēm slēdz
uz mūžu mūžiem savienību.

Kaut lenktin lenc meliorācija,
tie zeļ un sazaro par spīti.
Tāpat kā mana sīkstā nācija
pret laiku aukām norūdītā.

Aiz diženiem es savā sīkumā
kā rieksturozis zara līkumā.

Kad diženību apspriest grasās
Un kultūrlāņus, kur tā mīt,
Tad pieticīgi nomaļš lasos,
Jo gados īsos, darbos mazos
Nav bijis gods to sapelnīt.

Dievs dos — reiz kultūrlānis kļūšu,
Ar aramzemi samaisīts,
Kad māsai sliekai ēsma būšu,
To mēmo nozīmību gūšu,
Ko glabā augsnes pinkulīts.

Bet varbūt gājakmeņa godā
Cels mani, garām svilpdams, vējš,
Lai mestu acī izkrāšļotā?
Visnegantākā tikšu sodā.
Pat nemanis, bet nolādēs.

Dēd putekļi tāpat kā kauli,
Bez gribas gaisa strāvās klīst.
Es gribu just uz sāna sauli,
Es gribu balstīt bišu auli,
Es gribu necils būt, bet īsts.
Ko iebildīšu savā labā,
Kad apņirgs pēlējs uzskūdāms,
Vien to, ka spīdēt nav man dabā, —
Es tikai akmens vārtu stabā.

Un akmens nemīl kustināms.

Man jautā, vai es vakarējā,
Ka aizmirstu, kas liegts, ko drīkstu,
Ka matiem līdzī — prāts pa vējam,
Ka mūžam draud no augšas rīkste?

Nē, neesmu es vakarējā.
Jauns rīts — un redzējums jau cits.
Un tam, ko vakar iegaumēju, Tas jaunais manī nenotic.

Pa pārno kūlu uguns skrēja
Raut sliedi spirtam zaļumam.
Nē, neesmu es vakarējā:
Dīgsts jauš, kas jāuzdrīkstas tam.

*Pie tevis, dzidrā, atgriežos
Zem reibinoša mēness diska*

Man burzmā apnicīgā šķita —
Kāds manu vaigu liegi skar.
Un pēkšņi gaišāka un cita
Bij svešā puse šovakar.

Visapkārt steidzās, sarunājās,
Man sirmā sapni grima viss —
Vējš labdarīgs no dzimtās mājas
Bij svētku smaržu atpūtis.

Garā māsas brūnās rokās
pēdīgs kukulīts.
Svētvakars stāv nama logā
pārslām apadīts.
Sakopts, kur bij steigā kaisīts,
laiks, māt, lampu degt.
Ejam sildīt, pačas taisīt,
baltas gultas segt.
Brāļi pabeidz spēles stīgot —
dziesmām laiks drīz klāt.
Aiziet stalli naktij rīkot,
stīgas skujām klāt.
Svētku smārds pa durvīm pludo
rimtā godībā.
Staigā māte, dziesmas dūdo
savā nodabā.
Mēness jumta korē stājies,
tumsības nekur.
Diestēs mūsu tēva mājas
elkonī sev tur.

Cik svētsvinīgi snieg
Pār jumtiem, ielām, kokiem —
Slīd zemjup aizkars liegs
No debess zāļu logiem,
Kur gaidu rosme kūš,
Kur zvaigžņots caurvējš staigā
Un gaismas zīmogus

Met augšup celtā vaigā.

Pēc skujām dvašodams,
Pēc leģendām par ganiem,
Pēc Skalbes pasakām,
Pēc tālu torņu zvaniem,
Pēc brāļu vijolēm,
Pēc māsas ceptiem raušiem,
Pēc dārgām dvēselēm,
Ko sen vairs nesaklausām,

Nāk sniegs — kā galdauts palss —
Ar dziesmu brūces klādams,
Nāk sniegs kā mātes balss,
Uz mājām aicinādams.
Tik tikko upe irdz —
Mieg, dzestra spārna skarta,
Un klusums tiek pie vārda,
Un elpu atvelk sirds.

Vēl rīti pelēksnēji blāvi,
Jau saimnieks gāja jērus kaut.
Tos, kuru nāvi, kuru nāvi
Neviena sāga neapraud.

Un noraustījās svaigā miesa,
Ap roku ādu ritinot,
Un sunim tiesa, kaķim tiesa
Un vārnai tiesa bij, ko dot.

Tad saimniece ar dāsnu roka
Cirst ribas ņēmās kāpostiem:
Drīz gardi garaiņi loklokos
No sirmiņiem kāpa skursteņiem.

Un sveica pāri laukiem namus,
Kur darbs tāds pats bij noticis.
Tur cirvi virā peldēdamu
Bij nosmēlis pats Miķelis.

Ap sauli zelta mežģīnes.
Kas zin — no Briseles?
Krauj brālis gāršu režģinēs,
Tam līdzī dipšiem — es.

Tiks brūnei maliens droši vien
Līdz krietnam launagam.
Par tālu zemju košumiem
Viņš lasīs man pa tam.

(Kur grāmata šī atradās,
Kur palika — dies zin.
Daudz dižu lietu atgadās,
Kam galus neatmin.)

Par ģerboņiem uz kristāla,
Par pērļu pakariem,
Ko hercogs mīļai izkala
Pa trejiem vakariem.

Mums kocenes, ko kājās maut,
Bet vai tas nomāc mūs?
Tiem grāmatā — viss bija jau,
Mums — viss vēl tikai būs.

Pēc gadu rindas nevēlīgas,
kad nokritis ne viens vien mats,
no jauna dzīvot iepatīkas, no jauna
zvaigžņup tiecas skats.

Kā brīnums — kājas ceļas viegli,
un elpa krūtīs neizkrīt.
Viļ tāla mūzika un smiekli, un medus blāzma apvārsnī.

It kā, tur slēpies, vēl arvien kāds mātu, tāļup vilinot.
Un atkal par šo gaismas dienu var mūža
bagātības dot.

Neko jau diez vairs nevajag,
Ne stiprus draugus, augstus radus,
Tik vien, lai kavējas vēl nakts,
Lai dzeguzīte skaita gadus,
Lai mīļā sirds, kas blakām iet,
Bez manis nepošas uz galu,
Un tad, kad sējas saule riet,
Dzird logā tālu lakstīgalu.
Kas citkārt šķītis dārgs vai lēts,
Ir pārvērtēts pa gadiem gariem.
Nu esmu stādiņš laikā sēts.
Un pārtieku no saules stariem.

Nakts sarosās ka putnēns delnā.
Jau dzestra rīta dvesma skar,
Jau zvaigzņu josiu debess strēlnieks
Pār dārzamalas tūju kar.
Kā piens pār līci migla klājas.
To fermu spuldzes tikko šķeļ.
Stāv ozoli. Stāv miera stājā,
Sev plecos zaļu blāzmu ceļ.
Viss plūstošs, elpojošs un glāsains,
Tāds dzidrums agrām ausmām šīm,
Šķiet — Sūniņš savas ūdenskrāsas
Tur plūdina pie debesīm.

Ko skumīgs raugies, brīvcilvek,
Uz klučos sazāģētu priedi?
Pa kādu sūci nosūkts spēks,
Ko agrāk netaupīdams šķiedi?

Koks sīksti audzis, lievains, blīvs,
Bet muskulis? Aiz ko tāds irdens?
Un cirvis, skardams pagali.
Vistiešāk trāpa paša sirdi.

Un tur uz bluķa pūnītē
Pie sausu pusšķelteņu grēdas

Tas senais kalnu gāzējs sēd
Un bēdā mūža vēlās bēdas.

Lielās susēšanas laiks ir sācies:
Kaili akmens kupri gultnes sēklī.
Tam, kas skanējis un dziedāt mācējis,
Pārtopt pieminēklī.

Ak, mēs visi tādu pašu viežu!
Acs caur miglu neredz priekšā plaukstu.
Drēgnus tīmekļus no vaiga sviežot,
Dodamies pret aukstumu.

Aiztrīc zelta skaņas zvanītāja,
Kas pār galvu aizgūdamas smējās.
Pelēks vakars. Piekusušas kājas.
Lampu dedzējs aizkavējies.

Pie tevis, dzidrā, atgriežos
Zem reibinošā mēness diska,
No jauna atkal nobrīnos,
Cik dzīvība ir fantastiska.

Viss tikko radīts, zīdains, svaigs,
Vējš valgans vīksnu lapas cilā,
Un elpo debess, zeme, gaiss,
Un pīle aizspurdz krēslā zilā.

Zib šķelpsnes zobens augstu celts,
Un attekā zaļš atspulgs lokās —
Šai līcī smaržos tas un zels,
Kad rimsies dēstītājas rokas.

Pār radzēm dziedot ūdens trauks,
Pār līču pļavām ūjos gani,
Un blāzma rietos citus sauks,
Kā sauca visu mūžu mani.

Es dusēšu zem velēnām
Un līksmināšu veļu saimi

Ar atskaņotām pasakām
Par mazās dzīves lielo laimi.

Ar putekļainiem kamzoļiem
Sēd bite kārkla zarā.
Ar piepaceltiem lindrakiem
Brien ieva Krustatvarā.

Mērc saule līci dzīparus
Un žauj uz vabu žogiem.
Kā Māras klēpī sēta dus
Ar lupstājiem zem logiem.

Un, kas vien kust, tam pasaulē
Ir milzu darīšana.
Sēd vecāmāte piesaulē
Un baltas vistas gana.

Tai auss, kas sen vairs nesadzird,
Dzi! — kumelītes dīgštam dzird.

Zaļš Liedes līča elkonis.
Sirms ozols. Izžuvusi aka.
Pret dārzu logs pusizbrucis.
Un dārzā — māmuļa uz taka.

Pār acīm sausu plaukstu tur,
uz aītām un uz suni rājas.
Balss diža vēl, bet augums gurst,
un negrib kļausīt pašas kājas.

Bet tur aiz dārza lielceļš īd:
trauc grandot pašbraucēju riepas
turp, kur starp kokiem ciemats vīd
un naktīs blāzmo spuldžu riepes.

Tur bērni — pilsētnieki — mīt.
No zemes dubļu jūga brīvi,
ceļ kvadrātmetros divpadsmit
sev ērtu pilnskanīgu dzīvi.

Tiem lauku sēta slogs un lāsts.
Vienalga kurp, tik projām skrietu!
Un māmuļai tie izgādās drīz invalīdu namā vietu.
Tur nebūs agras celšanās, par lopiņiem un plīti domu.
Bet reproduktors rosinās uz kultūru un jautru omu.

Tad traktors izars ābeles
un ēkas masu bedrē sadzīs,
un mazdēls, rudens talkās vests,
šo kluso līci diez vai pazīs.

Un nepacelsies Pērkontēvs
ar zilu zibens milnu riekšā
šīm vējriteņu dvēselēm
mest baltu uguns krustu priekšā.

Trīs zaķi strādā auzās
kā vīri līdumā,
Māj tulpju lapu ausīm
man rīta svīdumā.

Tie nakšņo te kopš marta,
no rītiem fleitas pūš.
Kā auzu asni garda
ir dzīvība un mūžs.

Irst palsā maija migla,
kvēls šķiedro saules lēkts.
Spīd gaiss no tīra stikla —
vai nebūs gana lēkts?

Jau sētās suņi ausās,
skries svaigās pēdas dzīt.
Bēdz! Slēpies dziļāk auzās,
mans laimes sešlapīt!

Starp rozēm degošām kā purpurs šķīsts
Cel siļu saime vienas dienas pili.
Iet apsaine pa trepēm debesīs,
Dus debeši pār līciem mūžam zili.

Smailes torņa pīķis cauri dūmakai
Skrien zibēdams, kā raudamies no spala.
pats audzelības likums svētītais
Ir tevi panācis šai zemes malā.
Viss gaišs no āboliņa ziediem maigiem,
Viss rāmi rasmīgs kā kopš mūžiem, laikiem.

Virs grīvas sliekšņiem
Tu saldama trīci
Pār vižņainu straumi, pār pelēku līci.

Dreb sarmas graudi,
Spīd spīgas zaros
Zemliku saules zobainos staros.

Bet pumpuros sapņi —
Maijs, šalkas, čalas
Un zaļa saule, un lakstīgalas.

Uz akmens stāvu un lūdzu Dievu
Par upi savu,
Par ledos ievu.

Par smieklu pasmieties ir iedzimts.
Nāk vīpsnājiens un reizē žēl,
Kad tantei septiņdesmit pieci,
Bet šī par mīlu tērgā vēl.
Pavisam jau no prāta laukā,
Kāds stiprums burvīgs, negandēts
Reiz plūda no tā spēka lauka,
Kas pēc top nīgri noklusēts.
Kamēr tā strāvu sajūst varam,
Vēl dzīvojam. Un negaisīs
Tā piezemēto varēšana
Kā putniem pabūt debesis.

Ak, sapņi — mūsu spēks un vājums!
Mūždien jau plānojam kaut ko.
Bet nu man Liedēs ličos mājas,
Neko sirds vairāk nekāro.

Simts svārku dotu nospraudītu
Ar spožu gaitu ordeņiem
Par vienu zaļu blāzmas rītu
Aiz Skudrulīča ozoliem:

Man teiks — nav dārgs tev svešais svētums,
Ne ordenis nav pašas gūts.
Jā gan. Bet cik nav sirdīm rētu,
Ko nekar ārpusē pie krūts!

Dievs vien un dvēsele tās zina.
Un lieta laime, ja tas līdz
Gūt tādu mieru sirdsapziņai,
Kas dziļš kā tēvuzemes rīts.

Ruzēt(i) norusē apiņu stīgas.
Jau mana vasara viņāpus Rīgas.
Aiz tāla torņa, aiz zila kalna
Tur manu vasaru panāca salna.
Atzieda roze, birst magonīte.
Ne meita — es biju gundsziņstelīte.
Kur purvu bridu, kur rāvā stīgu,
No puīšu cepurēm lai piņū liku.
Cepures, cepures pušķotas karam —
Cik brāļu, cik tautu pa zaļam zaram.
Vakarā saltā pie vārtiem skatos —
Tik vien viz baltuma, tik pašai matos.
Brauc viens ar melni negrožojamu.
Ved mani, cel mani uz sila namu!

Lai Miers pār šiem jumtiem, pār dakstiņiem,
Lai rasas un lieti!
Es aizeju kaistošiem plakstiņiem.

Vīst pēdās man dzieti.

Kur, kādā pēclaikā atzelšu vēl?
Nav zints, un nav vārda.
Srnaļš niknums kā rīkste pret vaigu kvēl,
No sirds lobās kārtā.

Gar slēģiem skrien pavadot atspīdums —
Kā suņuks no ķēdes.
Viss dižums, viss niecīgums, viss paliek jums.
Es aizslauku pēdas.

Ko ābeles svaidās, ko čukstas, ko dveš?
Vai līdzī bēgt prasās?
Lai miers jūsu dobēm, ko pluinījis vējš, —
Lai ziedi un rāsas.

Miers ūdeņiem, miers akmeņiem.
Pār līmeņiem dus alva.
Caur puteņiem, caur kusoņiem
Līdz lēpju zelta galvām
Mēs jau vairs neaizziedēsim,
Vairs stigu neaizdzīsīm.
Ik dienu dzestrāk rietēsim,
Pie zemes tuvāk līksim.
Un mūsu tekas pārtecēs
Vien ašķis sauss un mētra.
Aiz miglām mēness gredzens vēss
Un sirma sarmas svēdra.

Piemiņas stunda Priekules kapos

Tukšs ir dārzs un pamests nams.
Ierakums jums šaurs par māju,
Brāļi, mani brāļi!
— Es karā aiziedams,
Pamet māsu rakstītāju.
Svins pļauj lankā zāli.
Sviedri žūst par sāli.

Visapkārt fronte dimd.
Kāda zīle nesīs ziņu,
Brāļi, mani brāļi?
— Rakstītāja, man' māsiņ,
Norakst' kara karodziņu.
Neredz zīli, tāli,
Asinis un māli.

Aizkūpēja, aizdunēja.
Rudens lieti pēdas dzēš,
Brāļi, mani brāļi.
— Raksti zaļu vai sarkan',
Mūžam manis neredzēs' —
Šķirsti rudo zāli,
Neesam jau tāli.

Lai cīruļi aprīļa laukos
Pār apartām vecainēm vīterē.
Es raugos, es raugos, es raugos
Caur tālām tām vasarām Slīterē,

Kur, milzdams un dziļumos iedams,
Trums nāvīgs pie ļaunuma jaucēja.
Es eju caur ļaudīm un vietām
Pie saknes tam biedīgam audzējam.
Bez ceļvežiem un bez auklēm —
Ik koku jau pazīst no augļiem.

KARA VIDUS

Viss. Piepildījies. Iesaukums.
Mēs — pārņemti. Mēs — pārmantoti.

Melš, skaidro svešā mēlē mums,
Cik brīvi esam, aplaimoti.

Ļauts viņu dienderiem mums būt,
Ļauts savējus kaut citu vārdā,
Ļauts stiprā rokā laužņiem kļūt,
Kas tēvu cirstos pakšus ārda.

Sirds nepanesa laimes šīs.
Viens pats pret miljoniem es cēlos.
Ja nav vairs dzīves, kāda tīk,
Lai tiek jel nāve, kādu vēlos.

REKRŪŠU MĀTE

Kā lielie spriež, tā mazais dara.
Kas cits gan redzēts pasaulē?
Bet lai vēl manus bērņus karā?
Nē, augstie kungi, to nu nē!

Kad atkal čūska dzirnas griezīs
Un iesaucamo kaulus mals,
Starp tiem, kas ziedos savas miesas,
Lai neskan manu dēlu balss.

Šai dzimtā nav ko kājām spārdīt,
Ar suņiem vajāt, vaigā spļaut,
Un neatsauksies manā vārdā
Neviens, ko raidīs citus kaut.

Nav dvēselei vairs varas.
Caur pagari triec laiks.
Ar ieroci bērņs darās,
Un nebāl mātei vaigs.

Sveiks, kritušajam ņemtais,
Sveiks, augli, ko rieš kaps.
Ar tevi nāvei lemtais
Par vilkabērnu taps.
Caur vaivariem, caur lapām
Ar ogām sīvajām...

Mūs nenesīs uz kapiem.
Mēs kapos dzīvojam.

Mēs klejojam, mēs klejojam
Ar vilni, vēja vēdu.
Mēs atnākam, mēs aizejam,
Mēs nepametam pēdu.

Mēs atrauti no savējiem,
Sirds glabā karstu rētu,
Mēs runas nesākam par tiem,
Mēs neaiztiekam bēdu.

Ap mūsu māju krāsmatām
Jūk sniegs, dzen baltu svēdu.
Mēs aizzogamies garām tām,
Mēs redzam cita pēdu.

Ai, dārgi nāvi nopērkam
Sev pašu zemē svētu,
Bet dzīvojam vai iznīkstam —
Mēs nepiesaucam bēdu.

Vējam pirksts uz lūpām.
Vakars tālskanīgs.
Bīzē jauno zaru šūpām
Valgums novembrīgs.

Kūla pinas kājās.
Brāli, kurp mums iet?
Tuvu, tālu ļaužu malās
Durvis slēgtas ciet.

Vai pie logiem mēmiem.
Šonakt klauvēsim?
Nesīsim, ko liktens lēmis,
Vieni — kā līdz šim.

Vējam pirksts uz lūpām,
Bīzē soļo nakts.

Tiks ir mums bez liekām rūpēm
Zvēra, putna kakts.

Klīst veļi lapu birumā,
Dreb zemes krūts kā pušu plēsta.
Mēs klausāmies nakts mitrumā,
Ko ieroči un vēji vēsta.

Vai vežģers, vēri lokot, gaud
Zem zemes triektiem padebešiem,
Vai ceļu krustos māte raud,
Liek ceļa maizi saviem, svešiem.

Vai dzelzs žvakst, zemi šķirdama,
Vai sasalušās lāses zaros?
Iet nāve nesadzirdama.
Iet viltīgāk kā citos karos.

Rīb pērkons vēlā rudens naktī,
Kūp sērs pār kailiem ozoliem.
Un savandītā debess lāktī,
Kā krustus priekšā mestu tiem.

Kam zibšņu vāle pakaļ triecas,
Ko grib no zemes izvajāt,
Kad trešais gads uz galu liecas,
Kad pēdas sniegā teju klāt.

To melno odzi jūras pusē,
Kas akmeņus pie maizes mal,
Ap gaiļa dziesmu aptinusies,
Un nenotinas atpakaļ.

Mēness sārts, kā vēstot nāvi
Eglēs aizķēries.

Ko tu, māt, uz sliekšņa stāvi,
Tāļup klausoties?
Ne tur slieces ceļā brēkā,
Bēdu vizinot, —
Marta sērsnas tikai sprēgā;
Stirnām staigājot.
Istabā pie silta iera
Laiks sen aizmigt bij. —
Neatrodu sirdij miera
Pāri pusnaktij.
Tālā slieču čīkstēšana
Brīdina un draud:
Iekšā puisis, lodes panākts,
Murgos mātes raud.
Guļ uz sniega.
Neapklāta.
Kaps stāv pusizrakts.
Svešu durvis.
Svešu māte.
Barga marta nakts.

Šai zemē dusēt,
ko nu zinām savu, —
Kur guvums svētāks,
miers kur auglīgāks?
Mums akmens bluķus
neveliet par slavu,
Kad jūsu stunda,
brīvie brāļi, nāks.

Lai arājs pāri
sēklai dara vietu,
Lai vējš no jūras
smilgās pazūd brīvs,
Lai ganīt puisēns
nejaušu met ziedu,
Lai meičas lakats
krūmā pāri plīv.

Lai cita audze
vainagus vij gravā,
Lai garām iet un
nezina par mums.
Mēs zemes daļa
zemē svētā savā,

Un savs mums pāri tīrais debesjums.

Slīd diena pilna saules
Un bezgalīgi gara.
Pār manu namu dienvidā
Līkst sila neļķes skara.

Tāds miers, kā augšā kari
Sen izkaroti būtu.
Es cauri sūnu velēnai
Vien saules smaržu jūtu.

Un augstu, augstu priedē
Zuz meža dūjas gaudas.
Ne mājas gruzdums atnāk te,
Ne manu bērnu raudas.

Jūs, ūbelīši mani,
Kas sazin, kurpu rāva...
Ne mātei līdzās apgulties
Jums, mīļie, neatļāva.

Te kopā būtu labi
Kā kāpuriņiem kūnā —
Pa zariem putni sasaucas,
Krīt gatavs čiekurs sūnā.

Aiz baltā smilšu vāla
Smok nāves skarbie smiekli.
Man miesai, ložu pārcirstai,
Tik brīvi ir un viegli...

Slīd diena pilna saules
Un nebeidzami gara.
Mans mūžs — vien putna perēklis
Uz vētras plēsta zara.

1945

Cik labi ticēt būtu,

Ka nomirt ir vien migt,
Vien nastu pārāk grūtu
No pleca nostu likt.

Es darīju, ko spēju.
Spried, Dieviņ, kā tev prāts,
Un, ko vairs nevarēju,
Lai veic pēc manis kāds.

Sev zvirgzdu ciskas klāšu.
Bij cīniņš ilgs un sīvs.
Kā beidzās — pārvaicāšu,
Reiz atkal kļuvis dzīvs.

Vai ļaudis tēva mājā
Nu laimīgāki mīt?
Vai Kursas saule rāmā
Pār brīvām galvām spīd?

Skries plaši gaisos karogs,
Pār vārpām lietus dies.
Kas tautai zaudēts karos,
Būs simtkārt atdevies.

Dod, zeme, karā kautai,
Man gaišu dusu dod,
Lai spētu savai tautai
Es dzīvi piesapņot.

Pelēks veļu mētelis, kārts
Apses pazarē, čaukst.
Raizes tevi vairs nevajās —
Nenokopts, neaparts lauks.
Veļos pat viesoties neatvedīs
Zemliku gaismeklis saltais.
Melnu asiņu piemircis
Goda kreklis tavs baltais.
Viss ir bez vaida projām dots,
Aprakts, ar zemi jaukts.
Viss ir saņemts, viss iemantots —
Mīglas pilns viršu lauks.
Neprati sevi pietaupīt,
Cīniņā kriti, kā kareivji krīt.
Mūžīgais miers, kas vēlēts tiem,
Nosnieg no augstumiem.

Dziļi meža lokā
Vientulīga māja.
Augu dienu sēd pie loga
Jauna rakstītāja.

Skati satumsuši
Šķeterītes glauda,
Pirksti, saules nejutuši,
Adatiņas šauda.

Raksta rakstītāja,
Margo liktens metus —
Tālus ceļus, tukšas mājas,
Prieka mirkļus retus.

Raksta tautu savu
Citās izsvaidītu,
Tēvutēvu druvu, dravu
Svešu izlaupītu.

Raksta arklam rūsu,
Šķēpu asi trītu,
Raksta māsu jaunu mūžu
Ziedā izpostītu.

Karotājiem — brāļiem
Sēru paladziņus,
Radu bērniem tuviem, tāliem
Raudu lakatiņus.

Melnas klājas sienas,
Rakstītāju baida:
Saules dzijas it nevienas...
Sētā zīle skraida.

Debesīs nes ziņu
Vēstnesīte zīle,
Aiznes rakstu karodziņu —
Melnos mezglos vīle;

Katrā mezglā sietu
Simtu siržu pūtu,
Simtu dzīvju nāvē ietu,
Simtu domu grūtu;

Vidū zemespīte
Asins piemirkusi —
Zeme, mūsu dievzemīte

Karus karojusi — — —

Pēc 40 gadiem Priekules kapos

Kad izzaudēju zelta pavadu?
Kad atpalika dziesmas, zvani?
Tos kapu kalnā mēma pavadu,
Kas bija labāki par mani.

Tek raudais neskubināms, savvaļā,
Pa palso smilti pakaus paisās,
Sirds, notrulusi dienu nevaļā,
Liek pēdu pēdā, neatlaižas.

Jau vakaro.
Stāj brauciens piesaulē.
Starp smiltīm, skujām sava būšu.
Nekas man nebij lemts šai pasaulē,
Kas pārāgtu pār skarbo mūžu.

Gaiss satumsis.
Sen apklusuši zvani.
Dus visi šeit, kas mīlējuši mani.

Rūs sēru bērzu bizes garās,
Met zeltu ceļa ūdenī.
Brien rāmās veļu novakares
Pa lāmām šinī rudeni.
Čab, veļiem pārstaigājot, lapas,
Aiz veļu miglas diena riet.
Svin sveču svētvakaru kapos.
Turp braukšus brauc, turp kājām iet
Un sazin kādus ceļus mēro
Pār trejdeviņiem novadiem,
Lai sveču rindām liktu zvērot
Pie aizgājušo pagalvjjiem, —

Nakts mirums elpo dvašu pilns.
Kā dvēselišu galaktika
Peld zvaigznēm pretī kapu sils.
Mēs arī ejam — latgalietes —

Dot godu šenes paražai.
Pie mūsu brāļu dusas vietas
Ir jābūt svecei, jādeg tai.
Lai cauri liesmu līpēšanai
Var dvēselīte saklausīt:
Dievs, mūžīgu dod dusēšanu...

Cik liksmes radubērnu baram,
kad, ilgstot svētku vakaram,
teic krusttēvs teicamo par kariem,
un šķiltin šķiļas joki tam.
(Par bīstamo bij pieņemts klusēt
un ļauno vārdā neminēt.)

Bet karu, brālīt, nenoklusēt:
viņš vēl pie tava kapa sēd
tais liesmiņās, ko pavējš dzenā
un kuru pietrūks varbūt drīz,
jo dēli, mazdēli šurp nenāks,
tev jaunas sveces nenesīs.

Šai pasaulē, šai medussviedē,
kas griežas citu viesībām,
tu neapnicis gāji ziedā
pēc darba bites tiesībām.
Pie lāses lasī šūnās liekot,
bij cikkārt jāredz —
skrejā kūp.

Virš zemes netrūkst dravinieku,
kam citu sarūpētais rūp,
un netiek piešķirts ne uz dienu
tev saudzējamo rezervāts,
tas — motīvs sens.

Bet tolies vienu
tu dzīvei izcīnīji pats:
starp izvandītām kārēm, krijām
spēt ticēt dzimtas vērtībām
un nejūsmot pat mutācijām,
par bišu vilka ērtībām.
Tev — darba ceļš,
tev — dūļi sūrie,
ne bišu ērces saldaiss mūžs.

Lai priežu dore sešiem stūriem
tev apkārt medus dvašu pūš!
Strops valdnieces un tranus dzemdēs,
tavs ienesums vēl baros tos,
un saule lolos, rasa remdēs,
lai augļotos un vairotos.

Mirt tam, kas celt un sargāt sūtīts,
un kapu ziedos rasa trīs —
to neieņemti, nepagūti raud tavi bērni debesīs.

Kur jauno dienu ideāli?
Kur dziesmas, senāk dziedātās?
Viss apbiris ar rūgtu sāli,
Viss saraucies kā gunī tāss.
Par svētiem vārdiem, kādreiz teiktiem,
Dziļš sila smilšu noslēpums.
Pār dižiem darbiem nepabeigtiem
Tāls, drebošs rūsas atspīdums.
Zūd mirklis spožs no gaismas gadiem,
Bet pienākums ir mūžu garš.
Lai miers pār taviem sirmiemiem,
Ko jaunam balināja karš.

Šī dzīve bija dziesmu diena.
Ar dziesmu mani pieminiet,
Kad līčos sveķenes krīt sienā
Un karmenes pār vālu dzied.
Es aizgājis, bet ne jau gluži
No jūsu līksmās sapulces.
Tai — "projām jāiet" — pieklusuša
Skan skaidra balss —
Tas esmu es.

Šī dzīve bija bērnu svētki.
Starp bērniem mani pieminiet!
Kad trokšņos pārspriedumi lēti,
Klāt lieku vārdu nemetiet.
Tā manis lolojamā saime
Ap gariem smilšu galdiem sēd.
Kaut īsa bij, bet svēta laime
Tās lampā liesmu uzturēt.

Pārsāpēto neizmirstiet!

"Ikkatra māte savu dēlu..."
(Lai stāv mums skaidrā debess klāt!)
Grib atspaidam sev mūžā vēlā,
Bet apskatās — karš atkal klāt.
Kaut kas ir dalāms — nesadalāms,
Kaut kas ir jāņem — jāieņem.
Kā rožu dēstus tālām salām
Ņem projām dēlus, ņem un ņem
Un atdod — tērptus zemes svārkos.
Māt, piecelies!
Tur nāk tavs dārgums.

Ai, tikumi, ai, netikumi!
Uz viena stiebra veido jumi,
Krīt blakām vētītāja vējā.
Dīgst līdzās nākamajā sējā.
Ko prāto prāta vīrs, ko cer?
Viņš pielaiko, kas šobrīd der.

Teikts — Kungam pieder atriebība.
Jā gan. Mēs nesaucam pēc tās.
Vīrs zemes nenīkst vardarbība,

Ja darītājam atdarās.
Nāk pašu darbi beidzot tiesāt,
Kaut liels nekas jau nenotiek.
Vien tautā arī viņu miesas
Un glēvā gara nepaliek.

Rūs jaunībai uz plakstiem grasis,
Gūts mazdūšības apmaksā,
Grūst sila smiltiņas tas pašas,
Par mūža ēdām atmaksā.

Kāds vēriens!
Uz planētas vecas ir cilvēcei mājoklis dots.
No pliekanās atbildības tās ģēnijs atbrīvots.

Kas zemi uzspridzinās,
Visvairāk tai pakalpos:
Viņš supernovas spozmi dziestošai planētai dos.

Tur Galaktiku dzīlēs pie teleskopiem plaks,
Tur pētīs, skaitļos, zīlēs,
kāds izvirdums noticis traks
Tai Saules sistēmā tālā, ko tik tikko saredz acs.

Un tas, ka šeit dzīvība galā,
Tiem tur būs vien efektīgs skats.

Gan ordenis, gan centrālcietums.
Vien divas puses medaļai:
Dos beidzot zeme abām vietu
Un dzīvu puķi metis lai.

Ir jaunās paaudzes kā zeme,
Tām nerūp, kālab vecais krīt.
Laiks plūst. Par piemiņu lai nemelš,
Trīs gados nav ko saklausīt.

Vēl smagnējs granīts mirgos šķautnēs,
Ar pirtām rūpēm aprūpēts,
Vēl bērza jumtiņš balsnīs kautrais,

Zels mauriņš, debess vēju sēts,

Bet ķērpis abus ņems jau ziņā,
Dīgs bedres malā kociņš kliens —
Tie uzvaru gūst katrā cīņā,
To valsti neapstrīd neviens.

Nedomāsim, nesapņosim
neiespējamo!
Pūrā slēpsim, noslogosim,
lai ņem tumsa to.
Tumsa, tumsa, melna kode
mūžu grauž un rij.
Griežas Zeme — Sidrablode
cauri pusnaktij.
Pusnakts ilga, pusnakts gara,
logi, durvis ciet.
Nešķiļ zibens zaļa vara,
gailis nenodzied,
Neizšķir, kas dzīvs, kas velis,
blāzmu nenojauš —
Zintnieks bijis, kļuvis melis,
siltā laktā snauž.
Dzīvie pamīšus ar spokiem
dzīru namā dzied.
Garām aizslēgotiem logiem
veļu rindas iet.
Griežas lode, lokus maina,
trīso dvēseles ...
Kurp tu traucies, sidrabainā?
Kam mūs pretim nes?

Vai sen kopš skrēju,
Kopš ķēru vēju,
Kopš vēja sēklu
Starp ļaudīm sēju?
Kas no tās auga,
Kas bij tas sirpis,
Kas mani pašu
Kā vārpatu cirpis?

Vai labam tika,
Vai ļauns tā lika,
Un kuram guvums
Pēcgalā tika?
Man. akmens mutē,
Neizdibināt,
Kā akai klusēt,
Neizaicināt.

Tā izsīkst gājums,
Sauc zvirgzdu dzīles,
Šalc veļu ozols,
Met melnas zīles,
Tas aptvers saknēm,
Tas darīs rimtu,
Tas līdzēs pārtapt
Par zemi dzimto.
Tur lidos tauriņš,
Tur virši ziedēs.
Tur miglām cauri
Kāps mēness priedēs.
Tur pāri kapam
Koks drebēs alkās —
Pa leknām lapām
Skries šalkas, šalkas.

Viss paliek, viss,
kas sarūpēts reiz rūpēs.
Lai svētīts tas,
kam krājums neizkūpēs.
Lai svētīts, par ko tūkstoš tumsās gāji,
par ko ar visu mūžu liecināji.

Un ticēšu — bij dāvāts apjaust beigās
to, kas zūd zuzdams dižmanīgās steigās, —
tā asinspirts, kas pielemta tev bija,
uz nemirstību laipu iegrodīja.

Stāv augstu krusts. Beidz dzenis priedē kalties.
Pie zemes pieploc, zemei saki paldies,
tai sirmajai, kas, tevi barojusi,
nes prom, no jauna klēpi ieņēmusi.

Smags dižums gaitai bij virs zemes.
Nu krīt tās purpurs pušu plēsts.
Lai draugu sirdis sāpes nemāc,
Kad atskan torņa zvana vēsts.

Ies iedams laiks. No miņas dzisīs
Tas ciestais senā sakarā.
No visa atraisīti visi
Šurp pārcelsimies vakarā.

Vai lieli nopelni bij lemti
Vai tikai tik, cik laimējies,
Vienalga — mēs no zvaigznes ņemti,
Mums rūp tās vielā atgriezties.

Un pāri Zemes klusēšanai
Lai debess lāse tīra krīt,
Lai mūžīga ir dusēšana,
Un gaisma mūžīgā lai spīd.

Kūp rudens migla melodiska

Cik labi būt starp drošām robežām
Ar ciešu vietu apvidū un laikā!
Stāv dižozoli septiņi gar tām
Par sargiem pūču stundā, pārkonlaikā.

Kad rudenos, šķiet, viss uz galu rit,
Kam atsākums vairs nesekos nemūžam, —
Klau — nakti jūmtā zīles bungas sit,
Tās meklē zemi jaunam, zaļam mūžam.

Un uzkūs dzīslas neiztērēts spēks,
Kaut skumjas domas nebeidz, nebeidz spietot.
Tu pats kā ozols šajās druvmalās,
Kur zilēs apar, neļaujot tām dzietot.

Bet dzīve nepametīs zemi šo,
Un piepildīts taps viss, ko tu reiz slāpi.
Aust rīts. Un gaismup sīlis aizlido
Ar zaļas atdzimšanas graudu knābī.

Katram putnam sava dziesma
Spēj vien sadzirdēt
Nespraud nespraud vēl uz iesma
Paļauj gavilēt

Mizložņa tup kailā krūmā
Vēstī — tsī-tsi-zit
Ziemas dienā īsā drūmā
Nerimts zvaniņš sit

Dzirkstīte no saules skala
Sprēgā silda jūs
Kad sāks līgot lakstīgalas
Nedzirdama kļūs

Asi zobu vilku mēnesim,
Asi vižņi tērcēs čaukst gar tacīm.
Mēnessvīrs no augstām debesīm

Skatās bargām, iedubušām acīm.

Kur lai šonakt ejam sildīties,
Ūdelīt, pie atvara uz akmens?
Varbūt atvēlēs mums zivju dievs
Siltu paceri zem alkšņa saknes?

Tikai solīsimies septiņkārt —
Kamēr sals iet, nemeklēdams duru,
Kamēr zili sazied mēness dārzs,
Netraucēt ne zvīniņu, ne spuru ...

Skrien melnis mājup sprauslādams.
Aiz dzestruma vai bailēm...
Stāv birzs kā krēslains svētku nams
Ar augstām zvaigžņu ailēm.

No egļu ķepām sniegu nes,
Kur vēsma aizskārusi,
Sīks pēdu raksts gar ceļu mests —
Vai cauna tecējusi?

Iet melnis, steigu aizmirsis,
Dziļš zvaigžņots miers pār vēriem.
Pats Meža gars ir nonācis
Pie kokiem sērst un zvēriem.

Jau strazdi dārzos salasās
Pa ķirsim nobaudīt,
Jau Piena Ceļa palāses
Pret zemi švīkām krīt.

Ar āboliem, ar dālijām,
Ar medus sviedumu
Brauc vasara pa pārmijām
Uz rudens briedumu.

Kāds tumšo debess tāfeli
Steidz rakstiem piepildīt.
Un sieva kļūst par ābeli,

Kam auglis risīs rīt.

Etīdes

*

Kur tā vasara bez gala,
Kam bij palutināt mūs?
Ienākusies debesmala
Rožābolu sulā kūst.

Varbūt nopilēs uz mēles,
Varbūt dvaša nesaplaks,
Smailās veļu miglu mēles
Dvēselīti neizlaks.

Dziesnas augļi nokratīti,
Dienas sprīdis bijis īss.
Garas naktis, sirmi rīti, Tukšais mēness debesīs.

*

Paldies par spārna jūtu,
Par dziesmas tuvumu,
Par šo to neiegūtu,
Kas top par guvumu.
Vēl ilgi raugos tālē,
Kur slīpās šautras plaiksn,
Tad guldu galvu zālē.

Kāds tveicīgs launaglaiks!

*

Nāks sods pār mums,
ka aizvainojām Ievu,
to visgribīgo, zinātkāro sievu,
kas tā vien tēmē liegtus augļus šķīt.
Man bija prieks dot tev tos pilnu klēpi,
bet tu kā Ādams naivi acis slēpi
un ļāvi visus zemē izbārstīt.
Kad agras rudens rūsas lāktī
un tālumus var saklausīt,
vai dzirdi, kā ik mīļu nakti
tev pretī ābols — ābols krīt?

*

Auzu sējā, vēlā vējā
Raugies zemes acīs!
Ko tev jūra nepaspēja,
Maza upe sacīs.

Te vēl drasot neatgida
Tie, kam visur mājas.
Te brien vēlu sērdienīte
Mazgāt straumē kājas.

Auzu sējā, rieta vējā,
Plandot bērzu skarām,
Medus lāse noritēja...
Vai patiesi garām?

*

No āboliem spiež vīnu gardu
(Un dzer, kad vientulība klāt),
Bet tavu vārdu, tavu vārdu
Pat vīnam nepielīdzināt.

Tas nāca — debess lāse slīpa.
(Teic ļaudis — bāru asaras.)
Sāp rudens saules mīlestība
Pēc nebaudītas vasaras.

Bet bija! Bija! Plauka, lējās
Kā dziedošs ezers gaisos rauts.

Pēc tās kā velis iemīlējies
Sauc naktīs ūpis, miegu jauc.

*

Paldies par visu, visu, visu,
Kas, ilgi bēdzis, atgriezās,
Par marta rītu medusmisu,
Par pavēsti uz bērza tāss,
Par to, kas biklo vērtā drošu
Un mēmo mēli runājošu,
Līdz, redzot druvu stiebrojošu,
Sirds upes miglā pārvērtās
Un zagās pārnakšņot pie tās.

*

Pa zemi vai pa gaisu —
vienalga — ceļu taisu,
kā zemes bite spietam paceļos

turp, kur tavs smaida gaišums,
tavs labsirdības paisums
man ilgu dienu sūrmi noskalos.

Spīd brūnacainas šūnas,
slīd kamenes, šķir sūnas,
kad ienesuma laiks ir nācis tām.
Vai drīkstu es, vai varu
jel vienu medus staru
sev cerēt ziemas dienām nākamām?

Nē, neuzlūko mani,
ej savas bites gani,
pilns gaiss zem saules ir to dūkšanas.
Nemūžam neuzplīšos,
vien notāļ paklausīšos,
un domas dzidras būs kā lūgšanas.

*

Vienā karstā saujā kā monētas bērtas,
Vienā zaļā smilgā kā zemenes vērtas
Mana pārgalvīgā, tava biklā sirds.
Ak, cik brīnumlabi, ka vēl neizbērtas,
Ka vēl aplam smalkos svaros neizsvērtas
Dienas, kas vēl pļavu grīšļos irdz.

Laiks nav bez gala. Ejam raidu-ridu
Pasaules balsīm pa pašu, pašu vidu,
Ceļarāžu krastos neraudzīdamies.
Varbūt šīs tērces aizlaikā jau bridām,
Varbūt pret trunošu priedes sakni kritām,
Izgaistošam saucienam pakaļdzīdamies.

Nezinu, nezinu — sejā mikla sproga.
Saulē tūces plīsumā — koša zemeņoga.
Ceļas zāle nomītā, pēdas dzēš un dzēš.
Augstu saukā žubīte dobumainā kokā,
Aukstu zeltu mirdzina gredzens tavā rokā...
Norauj visu, aizpūt visu, zemeņlaika vējš!

*

Atšalca, atšalca iztālēm
Vēji no aveņu cirsmām,
Vēji no damakšņiem mitriem,
Miglās mazgātām birztaļām.

Iztriecās cauri dvēselei
Spoža kā mīlestība,

Ritoša pāri pamalei,
Riteņa spieķu ziba.

Tur no tām vindotām aciņām
Pagalmos ceriņu vidū,
Tur no tām gravām, taciņām,
Kur mēs pa vējam reiz lidu, —

Kam bij tev, vējš, šinī vakarā
Spārnus pret galotnēm deldēt?
Nevaru ielēkt kā atvarā,
Nevaru neuzpeldēt.

*

Vai ķerubs tobrīd pats maz pamanīja,
Ka Ievai rokās prieka krūze bija?
No dāsniem paradīzes krājumiem?
Varbūt vien sarga iedaža un stāja,
Kad bargo āvu priekšā vicināja
Pa vārtiem izraidāmiem gājējiem.

Bet vainas šausmās sieva nodrebēja,
No klēpja krūze dārgā izslidēja
Un plīstot lija ceļa putekļos.

Mums tagad tikai spožās lauskas lasīt,
Kā vālodzēm pēc lāses alkt un prasīt,
Līdz Priecas Valdnieks apžēlosies, dos.

Mēs mazu pilienu vien nobaudījām,
Bet sapratām: tam dārzam tuvu bijām.

*

Vai vēlas bites dzēle,
Vai daudzpiesauktā strēle —
Vienalga — dziesmas adresāts ir sirds.
Dūc skaņa saspringusi,
Un raug — jau ienirusi
Kā maigā auglī asmens plāns un tvirts.

Uz putekļainām gārsām
Pil sula smagām lāsēm,
Bet asmens ietricies jau tālumos.
Par maz ir tam, par šauru.
Tas aiziet sirdij cauri
Kā klieziens kārs, kā mērenībai sods.

Vai uguns ziedēšana?

Vai bultas dziedāšana?
Vai lijis zelts
Jeb verdošs piķis, sērs?
Vienalga — degums kūpošs.
Vienalga — segums drūpošs.
Cits sāpju lauks un
Citāds jūtu mērs.

*

Un debess pilna skaņām.
Mēs pēkšņi vienuviet.
Ar dziesmām un ar zvaņām
Tā tālā diena iet.
Kā bišu spiets nāk kamā,
Pār galvām veldamies.
Un kaklā sakāpj kamols,
Un nepaceldamās
Krīt krēslā mūsu līga
Kā vēla bezdelīga.

*

Tu atskaties —
ir noiets loks
tur blāzmo logs vēl blāzmo logs
no tava skatiena dīgst koks
un aug un aug lai pasniegtos
lai tajā logā ietiektos
kas gaismu met kas neizdziest
ko sirds nakts sapņos meklēt skries
bez kura skumji būs un sals
kad vienreiz pasauks tālā balss

Pa sērsnas spodriem pauguriem,
pa aļņu dziļām pēdām,
pie pārestībām pērnajām
es atgriezos un bēdām,
bet neatradu vairs nekā —
kā vakarējā vēja:
ar irbju baru vakarā
tās eglēs ietecēja.
Ar slokām agrā rītausmā
pār smalci zemu laidās,
un dega zilas dzirksteles

tām spārnu galos slaidos.
Pār manu galvu sagriezās
vien spārnu kamols irds
un aizlidojot nosvilpās:
tev nav ko ņemt pie sirds!

Kaut kur jau pusnakts mēnesī
tavs tvirtais pumpurs skatās.
Ai, puķe, — puķe neesi. Tu vilinājums fatāls.
Pirms aizlaikiem, kopš sākuma
tu Ēdenē jau bijī,
un nevis saldā ābele — tu
grēkā novadīji.

Par pušu lauztu ābolu
kādēļ lai mirstīgs kļūtu?
Vai ļauna — laba atziņu
sev čāpstinādams gūtu?

Bet tīrais zieds tavš, spīgodams
virs melnām dūksnu peklēm,
virs atvarainēm līganām,
caur tumsu mani meklē.
Un manai rokai jāizzin,
cik ciest spēj pakļāvība,
cik neiznīcīgs baltums tavš
un dziļēm piederība.

Lai ar tevi visi labie gari!
Šogad marta vakari deg gari.
Vai tu jūti, kā ar alkšņa skaru
Tavas acis šovakar es skaru —
Lai caur ziedu miglu pāri klātu
Netiktu tām. melni murgi klātu.
Pieņem ziemā izloloto ziedu.
Ziedu gadi zuduši, bet ziedu.
Zvanu gadi gājuši, bet zvanu.
Augstu turu ziemcietīgu zvanu
Un no ass, no pašas serdes plaukstu.
Sniegi apkārt. Piesedz mūs ar plaukstu,

Un lai zied, tai nezūd mūsu pēdas
Uz šis mūžam dzīvās zemes pēdas.

Sit spārnus augšā pirmais sniegs —
Sirms mirklī metas mauriņš,
Bet aizkrāsne starp sveķeļiem
Ir izkūņojies tauriņš.

Tu, raibā dejas dvēselīt, uz praula iepelēka!
Kam lolot tevi, sasildīt, ja nav vairs saulei spēka?

Ne medus, gaismas, diešanas,
Ne ziedos zelta tvaika —
Tavs lidojums būs ciešanas
Un sniegos klups pirms laika.

Upe kūpēdama tek.
Vai tai upē ūdens deg?
Vai tur kuriķis savs strādā,
Garaiņus pūš Lauskam bārdā?
Ūdensmeitām pirtsvakars.
Kāpj no pirtsžobelēm gars.
Brūni alkšņu lapu vīšķi,
Kalmju dvieļi gari, mīksti.
Kur lai, matus žaujot, sēd?
Kraštos sniegs kā līķauts dēd.
Labprāt padraiskotos kārklos —
Durvis mājup ledus pārklās.
Iznāk mēness, upi vēro —
Meičas gaidot, sarkst un sēro.
Kas ir bijis — izbijis,
Decembris.

Uz lielās māsas iznākšanu gaidot,
Plāns, izdilis virs priedēm mēness trīs.

Pār jumta kori dūmu puķe slaida
Ceļ mēļu ziedu stāvus debesīs.

Gar birzstūri blāv ciema lampas klaidā
(Būs gaismassargs pret rītu iemidzis),
Bet augstumos trīs kvēlojošas skaidas
Vējš — miera grāvējs — ir jau iemetis.

Trauc upes kumeļš, raudamies no ilksīm,
Trauc kūpēdams, trauc, putu pītes sviezdams
Uz baltiem ilkņiem divām vilku vilksnēm.

Stāv atmaļus un stingi raugās gobas,
Kā cīnās stiprais, vientuļš sevi šķiezdams,
Līdz pārspēks sacērt skaustā ledus zobus.

Nāks sniegs un aizbērs. Apraks, klusu ciezdams.

Vai palāses gar žobelēm sauc maigiem čukstiem laukā?
Līdz tālīnākām pamalēm nakts agrā bērzu plaukā.
Kauss palsens zemei pāri vāzts, ka nevīd stara galu,
Un pusnakts mesā piedalās vai tūkstoš lakstīgalu.

Tu mūžs, kāds burvestību laiks!
Sirds palecas bez prāta.
Plaukst dzinums jauns, sprāgst pumpurs svaigs
Pie sausa slotaskāta,

Un sprakstot izlec žilbīgs zieds,
Krīt dvēselē kā traukā.
Ko stāvi skumīgs, apses miets?
Nāc, salaposim laukā!

Labi spīdēts, mēnes!
Čirkst kā dzirkles sniegs.
Īsas, asas kokiem ēnas,
Murgains kokiem miegs.

Lausks ar cirvi ceļā
Nāk līdz serdei plēst,

Un ne mašīnas uz ceļa —
Karstu dvašu dvest.

Ļaudis sēd ap plītīm:
Īk no loga stars.
Stērste — ziemas dvēselīte —
Pārlaižas kā gars.

Vecozolā dobā knosījies līdz šim,
Noklangst krauklis — šonakt robā!
Gan jau dzīvosim!

Lai zeme atpūšas
Apsēta rudenī
Tīrums lai atdusas
Vīstījies putenī
Iekams debesīs izbrauc
Jurgis dzeltenos zirgos
Aumaļām tērcēs mirgojot

Kūp rudens migla melodiska
Pār alksnām, rūsas tapsētām,
Pār šķīvjecēšu spožiem diskjiem,
Pār rudzu druvām apsētām.

Nesen te strādāja vēl traktors.
Tas ārdījās kā aptaurēts.
Bet nu ļau visos līču kaktos
Sarkst asnu plīvurs maigs un svēts.

Lauks piebriest simfoniskām dziņām
Simtsmiljonsfīgām nostīgots:
Pie katra dzieta karodziņa
Zib rasas lāses tīrā nots.

Ne luteklībai sadīgst sējums,
Bet cildam darbam radošam,
Dižs repertuārs iestudējams
Līdz jauniem Jāņu vējiem tam.

Caur mezglos mesto Liedēs lenti,
Gar mežragdzidriem ūdeņiem
Stāv ozolvīrī — diriģenti
Ar zariem plaši vērētiem.

Kad ceļkrāniem stingst salā mēles,
Kad lauks snauž dūnās iekūņots,
Dzi — kaut kur līcī Ķlišāns spēlē —
Caur spelgoņu spurdz spoža nots.

Tur straume, ziemu nemigusi,
Starp lediem lec kā pādrošs pants,
Un druvai dziesmas duno klusi —
Mazs hipnopēdisks variants.

Vēl dziļos toņus saknēs krātos
Nāks marta miglas līdzināt,
Vēl varā kaldītus s t a c c a t o
Tur alkšņu spurdzes birdīs klāt.

Un, kad būs slīpēts dižais devums
Uz lakstīgalu galodām,
Vels vārpas dunošu T e D e u m
Līdz pašām debess palodām.

Kamēr dūmeņi, logi, žiguļi,
kamēr pilsēta guļ,
debesu kūlēji ošvāļu spriguļiem
Putnuceļa klājienu kuļ.
Nobirst spīdošas kviešu šļakatas
pāri pār Daugavu, Gauju.
Ja tu pamani — paklāj lakatu,
pašauj apakšā sauju,
lai tev arī rītdienai tika
briedīga rika.

SATURS

Priekšvārds **3**

Starp noragām, starp mauragām

Starp noragām, starp mauragām... **11**

Lauz donu klaipam...

No Miķeļa tirgus... **12**

Laiks atnāca...

Manai līdumu princesei... **13**

Liela, zaļa lēpu lapa...

Saruna **14**

Saulītes saiva — šauklīte...

Akmens, no rokas laists... **15**

Lec mēness...

Nāk briedums mans... **16**

Vai vainīgi citi...

Kur "Kur tā tēva zeme mana ..." **17**

Tu piebūri...

Man veļos burve teica... **18**

Tu esi negants...

Dziļā silā...

Netīk, netīk... **19**

Zaļš vējš pār ūdenszālēm...

Blāzmas lakats... **20**

Jau ziedu garojums...

Kā pasakā **21**

Aiz diženiem es savā sīkumā kā rieksturozis zara līkumā

Te mana tēvija... **23**

Par lamuvārdiem **29**

Iesiluša laukstrādnieka monologs **30**

Slavas dziesma TV

Uz locītavām ziežot... **31**

Uz mellām jūrām... **32**

Kad diženību...

Man jautā... **33**

Pie tevis, dzidrā, atgriežos zem reibinoša mēness diska

Man burzmā apnicīgā šķita... **35**

Garā māsas brūnās rokās...

Cik svētsvinīgi snieg...

Vēl rīti pelēksnēji blāvi... **36**

Ap sauli zelta mežģīnes... **37**

Pēc gadu rindas nevēlīgas...

Neko jau diez vairs nevajag... **38**

Nakts sarosās...

Ko skumīgs raugies...

Lielās susēšanas laiks... **39**

Pie tevis, dzidrā, atgriežos...

Ar putekļainiem kamzoliem... **40**

Zaļš Liedes līča elkonis...

Trīs zaķi strādā auzās... **41**

Starp rozēm..

Virš grīvas sliekšņiem... **42**

Par smieklu pasmieties...

Ak, sapņi... **43**

Ruzēt(i) norusē...

Lai miers pār šiem jumtiem...	
Miers ūdeņiem...	
<i>Piemiņas stunda Priekules kapos</i>	
Tukšs ir dārzs...	46
Lai cīruļi aprīļa laukos...	
Kara vidus	
Rekrūšu māte	47
Nav dvēselei vairs varas...	
Mēs klejojam...	48
Vējam pirksts uz lūpām...	
Klīst veļi lapu birumā...	49
Rīb pērkons...	
Mēness sārts...	
Šai zemē...	50
Slīd diena pilna saules...	51
1945	
Cik labi ticēt būtu...	
Pelēks veļu mētelis...	52
Dziļi meža lokā...	53
Pēc 40 gadiem Priekules kapos	
Kad izzaudēju zelta pavadu?...	54
Rūs sēru bērzu bizes garās...	
Cik līksmes radubērnu baram...	55
Kur jauno dienu ideāli?...	56
Šī dzīve bija dziesmu diena...	
Šī dzīve bija bērnu svētki...	57
Pārsāpēto neaizmirstiet...	
Ikkatra māte...	
Ai, tikumi...	
Teikts — Kungam pieder...	
Kāds vēriens!...	58
Gan ordenis...	
Nedomāsim, nesapņosim...	59
Vai sen kopš skrēju...	
Viss paliek, viss...	60
Smags dižums gaitai bij...	61
<i>Kūp rudens migla melodiska</i>	
Cik labi būt starp drošām robežām...	63
Katram putnam sava dziesma...	
Asi zobi vilku mēnesim...	
Skrien melnis...	64
Jau strazdi dārzos...	
Etīdes (cikls)	65
Pa sērsnas spodriem pauguriem...	69
Kaut kur jau pusnakts...	70
Lai ar tevi visi labie gari!...	
Sīt spārnus augšā pirmais sniegš...	71
Upe kūpēdama tek...	
Uz lielās māsas iznākšanu...	
Vai palāses gar žobelēm...	72
Labi spīdēts, mēnes!...	
Lai zeme atpūšas...	73
Kūp rudens migla metodiska...	
Kamēr dūmeņi, logi, žiguļi...	74

